

SUOJELE LASTA – LAHJOITA LAPSUUS

Pia Huovinen & Suvi Leppäpuisto

E34 sosdmuunto

Syksy 2013

Diakonia-ammattikorkeakoulu,

Pieksämäki

Sosiaalialan koulutusohjelma,

Diakonisen sosiaalityön suuntautumis-
vaihtoehto

Sosionomi (AMK) -diakoni

TIIVISTELMÄ

Huovinen, Pia ja Leppäpuisto, Suvi. ”Suojele lasta – Lahjoita lapsuus”. Pieksämäki, syyskuu 2013, 60 sivua., 3 liitettä. Diakonia ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + diakonian virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli nostaa esiin vastaajien ajatukset ja ideat lapsuuden suojelussa. Työ toteutettiin kvalitatiivisella tutkimusmenetelmällä käyttäen paperista kyselylomaketta. Kyselylomake sisälsi neljä avointa kysymystä. Tutkimus toteutettiin Kuopion Kirkkopäivillä 17.5.2013 Lasten Suojelu – ”Sallikaa lasten tulla” keskusteluseminaarissa. Kyselyyn vastasi 42 henkilöä.

Kyselyn tulosten mukaan lapsuuden ja vanhemmuuden suojelu herätti paljon ajatuksia ja kaipaa huomiota. Kyselyn kautta nousi selkeästi esiin tärkeys nähdä lapsen tuen tarve hyvään ja suojeltuun elämään. Lapsi tarvitsee ympärilleen ihmisiä ja turvallisen paikan kasvaa ja kehittyä. Esiin nostettiin lapsuutta suojaavina tekijöinä rajat, rakkaus ja ihmis-suhteet. Tavallinen arki ja läsnä olevat vanhemmat luovat hyvät eväät lapsuuteen. Vanhemmuus ja sen katoaminen puhuttaa paljon tänä päivänä. Kysely toi esiin sen, että vanhemmuuteen ja arkeen tarvitaan tukea, neuvoa ja opastusta. Kirkon rooli vanhemmuutta ja lapsuutta tukevana yhteisönä nähtiin hyvänä asiana. Kirkko tekee jo nyt hyvää kasvatustyötä, jota tulisi entistä enemmän pitää esillä tiedotuksen avulla.

Jokaisen kansalaisen osuus lapsuuden ja vanhemmuuden tukemisessa nähtiin yhteisvastuullisuuden lisäämisenä. Rohkeutta ja lähimmäisestä välittämistä kaivataan lisää yhteiskunnassamme. Kyselyyn osallistuneiden vastausten perusteella kehitettävää olisi yhteisvastuullisuuden ja sen näkyvyyden lisäämisessä. Kehitettävää nähtiin myös siinä, että kirkko olisi rohkeampi menemään yhteistyöhön mukaan eri toimijoiden kanssa. Tätä kautta saadaan moniammatillinen työote osaksi lasten ja perheiden elämää. Vastajat toivoivat kirkon pitävän esillä omaa työtään tiedottamalla sekä panostamalla työntekijöiden koulutukseen.

Asiasanat: kirkko, kvalitatiivinen tutkimus, lapsuus, lasten oikeudet, lasten suojelu, vanhemmuus.

ABSTRACT

Huovinen, Pia and Leppäpuisto, Suvi. "Protect the Children Donate Childhood."

Language: Finnish.

Pieksämäki, Autumn 2013. 60 p. , 3 appendices. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Diaconal Social Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this thesis to bring forward the respondents' thoughts and ideas on childhood protection. The work was carried out using a qualitative research method. The material was collected by using a questionnaire. The questionnaire consisted of four open questions. The study was conducted in Kuopio Church Events in May 2013 Children's Protection - "Let the children come" at the talk seminar. In total, the questionnaire was answered by 42 people.

The results showed that the protection of childhood and parenting attracted a lot of ideas and clearly needs attention. The survey clearly identified the importance of a child's view on the need for good and protected life. A child needs the people around him, and a safe place to grow and develop. Boundaries, love and relationships were discussed as protective factors in childhood.

Parenting and the loss of parenting is a current topic today. The results of the study indicate that parenting and daily life needs support, advice and guidance. The role of Church for parenting and childhood supportive community was considered as a positive issue. The church is already doing good educational work.

Every citizen's share of childhood and parenting support was considered as a joint responsibility. The courage and caring for the fellow people is needed more in our society. Based on the answers, solidarity and its visibility should be increased. In addition, the church should have more courage to collaborate with different parties. This will produce a multi-professional approach to the work with children and families. The respondents called for the church to keep advertise their work and educate their personnel.

Keywords: church, qualitative research, childhood, children's rights, child protection, parenting

ÄIDIN RUKOUS

*Lapsi katsoo rävähtämättä suoraan luomisen kuudennesta aamusta,
hän on tulossa kaukaa, laskettu minun varaani.
Herra, yhä uudelleen hämmennyn luottamuksesta, jota osoitat uskoessasi käsiini tämän
uuden elämän, ihmisen lapsen. Kiitos siitä, että annat hänen kulkea kanssani
kappaleen matkaa yhä pitenevin askelin,
että annat minun nähdä maailman uusin silmin.
Olen usein neuvoton enkä löydä oikeaa tietä. Anna minun luottaa siihen,
että sinä johdatat silloinkin, kun en sitä näe, sinä annat kasvun.
Satakertaisesti sinä annat naurun helistä polvesta polveen siksi,
että tänään eräs lapsi nauroi.
Niin kuin äidit minua ennen ja minun jälkeeni rukoilen sinua siunaamaan lastani, lapsi-
amme, varjelemaan heitä kaikilla teillään, suojelemaan, etteivät jalkaansa kiveen louk-
kaisu.*

ISÄN RUKOUS

*Jumala tee minusta isä isien joukkoon. Sukupolvien ketjuun se lenkki joka sitoo yhteen,
jonka rakkaus tuntuu vuosikymmenien taakse nauruna ja hyväksymisenä.
Vielä silloinkin kun kukaan ei muista minua nimeltä kun olen vain sinun tiedossasi ja
ruumiistani ei ole mitään jäljellä
että vielä silloinkin jossain joku nauraisi
koska minä otin lapsen syliin
nauroin
leikin*

(Kotien rukous kirja, 2008.)

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	6
2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	8
2.1. Lapsi, hoiva ja huoli	8
2.2. Lapsuus elämänvaiheena	10
2.3. Lapsen oikeudet	13
2.4. Lapsen suojelu	14
2.5. Vanhemmuus, arki ja huolenpito	16
2.6. Onni, arvot ja kanssakulkijat	19
2.7. Lapsen osallisuus kirkossa	23
2.8. Aikaisemmat tutkimukset	24
3. TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET	26
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	27
4.1. Aineiston kerääminen	27
4.2. Tutkimusympäristö ja kohderyhmä	27
4.3. Kyselyn toteuttaminen	28
4.4. Aineiston analyysi	29
5 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	31
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	34
6.1. Lapsuutta suojaavat tekijät	34
6.1.1. Rajat	35
6.1.2. Rakkaus	36
6.1.3. Ihmissuhteet	38
6.2. Vanhemmuuden tukeminen tänä päivänä	39
6.3. Kirkon tuki vanhemmuudessa	41
6.4. Kansalaisten tuki vanhemmuuden ja lapsuuden suojelussa	44
7 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	46
7.1 Johtopäätöksiä	46
7.2 Ammatillinen kasvu	51
LÄHTEET	54
Liite 1 Mind map Tiedonhankinta	58
Liite 2 Kyselylomake	59
Liite 3 Teemoittelurunko Lapsuutta suojaavat tekijät	60

1. JOHDANTO

Kuka on lapsi ja kuinka pitkälle ulottuu lapsuus? Millaisista asioista lapsuus koostuu ja mikä mahtaa olla lapsuudessa kaikkein tärkeintä? Millaiset tekijät puolestaan suojaavat lapsuutta? Entäpä millaista vanhemmuus on tänä päivänä? Muun muassa näitä kysymyksiä pohdimme tässä opinnäytetyössämme.

Lapsuusajan katsotaan lyhentyneen, ja yhä useampi näkee tai kokee vanhemmuuden vaikeammaksi nykypäivänä. Suorituskeskeisessä yhteiskunnassa lapsen ääni usein hukkuu tekemisen paljouteen. Kaiken kiireenkin keskellä joku saattaa kuitenkin pysähtyä ja mielen pintaan nousee huoli. Huoli itsestä ja lähimmäisistä. Pysähtymisen kautta voikin elämään astua aivan uudenlainen elämisen tahti. Onnikin löytyy usein lähempää kuin mitä arvata saattaisi. Tukea tarvitaan, mutta millaisiin asioihin? Entä kuinka kanssaihmiset voisivat olla toistensa tukena lapsuuden suojelussa? Lapsen suojelun tulisi koskettaa sekä viranomaisia että kansalaisia. Lasten oikeuksia ei ole syytä unohtaa. Ne eivät vanhene.

Kuopion Kirkkopäiviä olivat järjestämässä Diak ja Kirkkopalvelut. Toteutettavan opinnäytetyömme toteutusmahdollisuus nousi esille toiveesta tutkia lapsen suojelua. Kirkollisen koulutusohjelman omaavina ja siihen edelleen lisäkoulutusta hankkivina, olivat Kirkkopäivät meille oivallinen paikka työn toteutukseen. Koska aihe lapsen suojelusta on hyvin tärkeä ja ajankohtainen, oli meidän luontevaa lähteä sitä työstämään sosiaalialan opiskelijoina ja vanhempina. Samalla otimme työhön yhtenä osana kirkon roolin lapsen suojelussa ja vanhempien tukemisessa. Työmme alkuvaiheessa olimme yhteydessä lapsiasiavaltuutettuun Maria Kaisa Aulaan, jolta saimme hyviä suuntaviivoja työhön. Molemmilla opinnäyteyöntekijöillä on kokemusta lasten kanssa työskentelystä. Pia on aiemmin toiminut perheensä kanssa tukiperheenä ja sijaisperheenä. Suvi on työskennellyt lasten sijaisperhekodissa ja on käynyt vapaaehtois- ja tukihenkilötoiminnan koulutuksen ensi- ja turvakodissa.

Opinnäytetyömme on menetelmältään kvalitatiivinen tutkimus. Tarkoituksenamme on nostaa kyselylomakkeen avulla saatujen vastausten myötä esille lapsuuden suojelusta kiinnostuneiden ihmisten ajatuksia ja ideoita. Tuomalla ne julki, on niitä mahdollista

hyödyntää esimerkiksi erilaisissa kehittämishankkeissa. Olemme näin omin tavoin koonneet ajankohtaista ja paljon puhuttanutta aihetta julkiluettavaksi. Lapsen suojelun tulisi olla kaikkia koskettava asia. Työmme auttaa ymmärtämään lapsuuden ja vanhemmuuden merkityksiä, mutta samalla se tukee niissä. Samaan aikaan kannustamme ja haastamme myös kirkkoa toimimaan näkyvämmiin tai uudella tavalla.

Tietoa etsimme alan kirjallisuudesta. Pyrimme löytämään mahdollisimman tuoreita kirjallisuuslähteitä, pääasiassa 2000-luvun kirjallisuutta. Työn rakenteeseen liittyviin valintoihin etsimme perusteita erityisesti Hirsjärven teoksesta Tutki ja kirjoita (2009) sekä Diakin julkaisusta Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä (2010). Lisäksi etsimme tietoa Internetin välityksellä sähköisistä lähteistä. Kirjallisia aineistoja on mahdollista käyttää ihan sellaisenaan tutkimusmateriaalina, mutta myös kyselyn tukena ja täydentäjänä (ks. Liite 1.)

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1. Lapsi, hoiva ja huoli

”Oman lapsen, pienen linnun kannoit alla sydämen.” (Positiivarit)

Yhdistyneitten kansakuntien Lastenrahasto *UNICEF* ja Suomen ratifioima *Lasten oikeuksien sopimus* määrittelee lapsen alle 18-vuotiaaksi. Myös Suomessa oikeudellisesti täysivaltaisen ikäraja on 18 vuotta. Alle 18-vuotiaalle on määrätty laissa huoltajat. Yleensä he ovat lapsen biologiset vanhemmat. Vanhemmuus voidaan kuitenkin siirtää kirjallisella sopimuksella adoptiovanhemmille. Lapsi on kuitenkin jotain paljon enemmän kuin vain tiettyä ikäkautta elävä ihminen. Myös vanhemmuus on enemmän kuin tehtävä suhteessa lapseen. Kannamme vanhempina aina myös omaa sisäistä lastamme.

Kun pohditaan pienten lasten hoivaa, on avartavaa kääntää katse taaksepäin ja tarkastella niitä oloja, jotka ovat vallinneet lajimme kehityshistorian aikana. Syli on toiminut ihmislasten kehtona vuosituhansien ajan. Lasta on pidetty fyysisesti lähellä ja lapsen tarpeisiin on vastattu viipymättä. Vahva hoivakäytäntö on ollut tae selviytyä hengissä ihmiskunnan historian aikana. Ihmislapsi on sopeutunut lajinkehityksen aikana hoitajansa jatkuvaan läsnäoloon ja fyysiseen läheisyyteen. Teollistumisen ja yhteiskunnallisten muutosten myötä alettiin kuitenkin korostaa lapsen varhaista itsenäistymistä irti hoivajastaan. Vaikka elämä useimmissa länsimaissa onkin nykyisin turvallisempaa kuin ennen, ei se ole kuitenkaan poistanut kiintymystä hoivaajaan. Biologisesti emme ole vielä mukautuneet ajan henkeen. Lapsi tarvitsee edelleen oman paikkansa sylissä. (Schön 2010, 19–20.)

Meillä Suomessa on alettu puhua yhä kasvavissa määrin lasten ja nuorten pahoinvoinnista, mikä ilmenee esimerkiksi masennuksena, väkivaltaisuutena tai riippuvuusongelmina. Pahoinvoinnin yhdeksi syyksi on noussut tutkimuksissa esille vieraantuminen, tunne siitä ettei kuulu kenellekään. Useat lapset ovat kokeneet etteivät he ole tärkeitä yhdellekään ihmiselle tässä maailmassa. Niin ikään alati yleistyvät lasten huostaanotot ja sijoitukset liittyvät tähän. (Sinkkonen 2001, 16.) Erityisesti pienten lasten perheet on nostettu julkisuudessa esille perhevaiheena, jolloin vanhemmat kokevat runsaasti kiel-

teisiä tunteita, kuten väsymystä ja raskautta. (Rönkä, Laitinen & Malinen 2009, 209.) Arvio, jonka mukaan vain neljäsosa lapsistamme voi hyvin ja lähes kolmasosalla on ankara syrjäytymisriski, on häkellyttävä. Kun lisäksi vuonna 2003 tehdyn koululaisten terveyskyselyn mukaan 13 prosenttia koululaisista kärsii vahvasta tai keskivahvasta masennuksesta, on jo syytä huolestua (Laajarinne 2011, 11).

Lapsi on riippuvainen vanhemmistaan. Riippuvuutta voi kuitenkin olla vaikeaa sietää. Yhä useampi kokee tänä päivänä pienen lapsen riippuvuuden niin kovin raskaana, että siitä on päästävä mahdollisimman varhain irti. Miksi tämän päivän yhteiskunnassa äiti ja isä eivät kilpaile siitä, kumpi saa etuoikeuden jäädä kotiin hoivaamaan perheen lapsia? Pikemminkin kilpaillaan siitä, kumpi heistä saa lähteä kotoa pois. Toinen vanhempi ikään kuin *joutuu* jäämään kotiin kun toinen *pääsee* pois. Yhteiskunnan tuetkaan eivät tietyssä vaiheessa enää suosi lasten hoitamista kotona. Mikäli vanhempi tahtoisikin hoitaa lastaan kotona lapsen täytettyä kolme vuotta, on tätä toivetta usein mahdoton toteuttaa käytännössä. Yhteiskunnan tukimuodot ovat ”valikoivaa tukemista”. (Sinkkonen 2001, 12–13.) Syytä pienten lasten vanhempien kielteisiin tuntemuksiin voidaan hakea useasta eri suunnasta, kuten perhe- ja työroolien kuormittavuudesta, usean elämänalueen keskipisteenä elämisestä, työelämän vaatimuksista ja oman ajan vähyydestä. Mahdollista on myös se, ettei myönteisiin tuntemuksiin kiinnitetä samalla tavoin huomiota kuin kielteisiin. (Rönkä, Laitinen & Malinen 2009, 209.)

Monesti vanhempien työpaineet vaikuttavat siihen, että lapset pyritään itsenäistämään mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Usein lapset joutuvat ottamaan vastuuta liian paljon ja liian aikaisin. Kuitenkin se, että erityisesti pienten lasten vanhemmat voisivat joutua työstä merkittävimpien kehitysvuosien aikana, olisi tärkeää. Se olisi myös kansantaloudellisesti järkevää, koska perheiden ja lasten ongelmat kasvattavat kallista lastua yhteiskunnalle. Vanhemmat voivat yrittää pitää perheensä puolta työnantajan odotuksia sekä vaatimuksia vastaan. Vanhemmat voivat arvioida mistä voisi hellittää. Jokainen lopulta vastaa omasta vaatimustasostaan. Useimmat lapset toivoisivat varmasti mieluummin yhteistä aikaa tavaroiden sijaan. (Ijäs 2009, 55–56.)

On ensiarvoisen tärkeää ymmärtää se, miten väsymys vaikuttaa käyttäytymiseen ja ilmapiiiriin kotona. Usein lapset joutuvat kohtaamaan työstä väsyneet vanhempansa, joiden voi olla vaikeaa sietää pienintäkään ärsykettä. Työn paineet kohdistuvat väärään

osoitteeseen. Myös lapset voivat olla väsyneitä, mutta samalla vanhempien huomiota kaipaavia. Väsyneet vanhemmat ovat kuitenkin hankalia ja pelottavampia kuin lapset. Vanhempien kiukku, sanat ja lyönnit satuttavat enemmän kuin lasten. Väsymykseen ei auta kuin lepo. Sille on raivattava tilaa. Jostain on kyettävä luopumaan. On tehtävä arvovalintoja, jotta perheestä voitaisiin oikeasti iloita. (Ijäs 2009, 81.)

Lapsissa on vapaus, ja heissä on elämä. Kuuntelemalla lapsia voimme tietää paremmin mikä on heille kaikkein parasta. Jotta osaisimme todella kuunnella heitä, on kyettävä myös luottamaan heihin ja heidän ymmärrykseensä. On myös uskottava siihen, että lapsilla on lapsena olemisesta paljon enemmän ja tärkeämpää kerrottavaa kuin mitä luulemme. Lapset tietävät sen mitä he tahtovat ja mitä he tarvitsevat. Meidän ei kuitenkaan tule elää täysin lasten ehdoilla, mutta tänä päivänä lapset elävät yhä enemmän ja täysin meidän ehdoillamme, mikä on varsin epäreilua. Lasten näkemyksille ja tahdolle on annettava tilaa niissä asioissa, jotka heitä koskevat. (Laajarinne 2011, 146–157.) Varsin mielenkiintoista on tässä yhteydessä muistella Kristuksen kehoitusta: ”Tulkaa lasten kaltaisiksi.” Lapsi-sana ilmenee tässä inhimillisenä ulottuvuutena ja ominaisuutena. (Hellsten 2009, 18.)

2.2. Lapsuus elämänvaiheena

”Lapsuus, tuo avara tyhjä tila.” (Virginia Woolf)

On olemassa merkittävä – ellei jopa merkittävin – hyvinvointiimme, onnellisuuteemme ja ajatteluumme vaikuttava elämänalue, josta lapset tietävät melkoisesti enemmän kuin yksikään aikuinen. Tuo elämänalue on lapsuus (Laajarinne 2011, 156). Lapsuutta voidaan pitää osaltaan aikaan ja paikkaan sidoksissa olevana rakenteena. Tämä tarkoittaa lasten arkielämän kannalta sitä, että lapset tuottavat lapsuutta suhteessa muihin sukupolviin joka päivä omien toimiensa kautta ja muokkaavat lapsuudesta omannäköistään (Lämsä 2009, 106).

Mitä tarkoitamme kun puhumme lapsesta tai lapsuudesta? Onko mielessämme ihmisen jokin tietty kehitysvaihe, joka alkaa tietystä kohdin ja päättyy tiettyyn kohtaan? Tarkoitammeko lapsi-sanalla biologisesti nuorta ihmistä ja onko lapsuus jotakin sellaista, joka

päättyy kun aikuisuus alkaa? Lapsuus ei ole kuitenkaan yksinomaan mitään sellaista, joka päättyy, kun aikuisuus alkaa, vaan aikuisuus tulee lapsuuden lisäksi; sen alle, päälle, sivulle ja sisään. (Hellsten 2009, 17.)

Lapset osaavat ilmaista itseään monella eri tavalla. Lapset ovat innokkaita, luovia, uteli-aita ja avoimia. Lapsissa on iloa, virtaa ja viattomuutta. Muistavatko tai tietävätkö kaikki aikuiset kuitenkaan enää sitä, millaista todella on olla lapsi? Jos tiedämme, niin mistä tämä tietomme on peräisin ja onko se lapsen kannalta oikeaa tietoa? Lapset ovat erilaisia. Lapsuudet ovat erilaisia. Muistot siitä ovat erilaisia. Monet ovat eläneet erilaisen lapsuuden kuin mitä tämän ajan lapset elävät. Millainen oma lapsuutesi on ollut? Millainen lapsi sisälläsi piilee? Mitä tahdot lapsillesi antaa?

Mielikuvissamme jaamme ihmisen elämänkaaren tavallisesti neljään eri osaan: ensimmäisenä on *lapsuus*, sen jälkeen *nuoruus*, jota seuraa pitkä *aikuisuus*, ja lopuksi saapuu *vanhuus*. Nämä muodostavat ihmisen osan. Kun sitten ryhdymmekin pohtimaan, mitä kukin noista edellä mainituista elämänvaiheista sisältää, miten pitkiä ne ovat tai mistä ne oikein syntyvät, joudumme jo varsin monimutkaisten asioiden ääreen. Ei ole enää lainkaan itsestään selvää, mitä lapsuus tai nuoruus ovat, ja mikä onkaan niiden kesto. (Luumi 2003, 10.)

Mitä sitten mahtaa sisältyä tähän ”aitoon” lapsuuteen? Entäpä millainen käsitys lapsuudesta vaikuttaisi kaikkein myönteisimmin lasten elämään ja kasvuun? Mistä hyvä lapsuus koostuu? Lapsuusaika on ainutkertainen ja toistumaton osa ihmisen elämänkaarta. Lapsuudella on arvo sisänsä. Kiihtyvä elämänmeno heijastuu kuitenkin kaikkein kohtalokkaimmin juuri lapsiin. Lapsuus nähdään helposti eräänlaisena valmistumisvaiheena varsinaiseen, ”oikeaan” ihmiselämään, jota aikuisuudeksi kutsutaan. Tällöin lapsuus saa arvonsa ikään kuin tulevaisuudesta käsin. Lapsuuteen tuodaan, tietoisesti tai tiedostamatta asioita, joiden uskotaan olevan lapselle hyödyksi aikuisena. Käsitksemme lapsuudesta antaa lapsellemme lapsuuden tai kaikessa raadollisuudessaan, vie sen häneltä. (Luumi 2003, 11–12.)

Kun lapsuuteen suhtaudutaan vain jonkinlaisena ylimeno- tai valmistautumisvaiheena, johtaa se helposti siihen, ettei enää ymmärretä lainkaan sitä, mitä lapsuuteen todella kuuluu. Lapsuus välineellistyy. Lapsuutta pidetään tärkeänä vain myöhemmin elämässä

tapahtuvien asioiden takia. Tämän kaltainen suhtautuminen johtaa käytännössä siihen, että lapsen oma ja luontainen luova toiminta menettää arvonsa, lapsuutta katsotaan vain oppimisen ja opettamisen näkövinkkelin kautta, lastenkulttuuri sekä leikit muuttuvat ”välttämättömäksi virkistystoiminnaksi”. Erään norjalaisen lapsuudentutkijan sanoja lainaten: ”Näin varastetaan lapsilta lapsuus”. (Luumi 2003, 12.)

Lapselle lapsuus on täynnä salaisuuksia. Elämä, maailma ja aikuisuus ovat lapselle suuria arvoituksia. Näiden salaisuuksien ei olekaan tarkoitus avautua heti eikä edes huomenna vaan hiljalleen. Hyvään lapsuuteen kuuluu se, että lapsi saa omassa tahdissaan ja aikataulussaan paljastaa itselleen salaisuuksia. Vanhemmilla vain on monesti kovin kiire paljastaa salaisuuksia itse. Vanhempi voi tuntea ylpeyttä kun oma lapsi kykenee johonkin tai tietää jotakin keskimääräistä varhaisemmin. Vanhempi saattaa uskoa, että tietoa jakamalla lapsen kehitys nopeutuu. Moni on varmasti kuullut tai nähnyt pikkuvanhoja lapsia. Helposti lapsuusaika kaventuu ja lyhenee vanhempien vaikutuksesta. Ennen kaikkea lapsi tarvitsee aikaa. Lapsuuden aikaa ei tule lyhentää. Lapsuudella ei ole varaa lyhentymiseen. (Luumi 2003, 12–13.)

Lapsuus on hyvin erilaista aikaa muihin elämänkaaren osiin verraten. Erityisen paljon se eroaa aikuisuudesta. Lapsen vanhempien on tärkeää pystyä tiedostamaan millainen mahtaa olla oma käsitys lapsesta ja lapsuudesta. Lapsi joutuu nimittäin päivittäin kohtaamaan oman käsityksemme monella eri tavalla. Se kuinka puhumme lapselle, se kuinka kohtelemme häntä, mitä sallimme, mitä kiellämme, millaisin tuntein, millaisin ajatuksin, millaisen paikan lapselle annamme - kaikki tämä riippuu siitä millainen käsityksemme lapsuudesta itsellämme on. Käsityksemme todella heijastuu lapseen, muovaa häntä ja vaikuttaa kasvuun. Käsitys lapsuudesta sisältää arvostuksia ja nämä heijastuvat tekoihimme. Jokainen hetki voi avata silmät ja sydämen. Aina silloin kun ymmärtää jotakin lapsestaan, oppii samalla myös itsestään ja siitä lapsesta, joka joskus oli itse. Tämä toimii johdattajana. Vanhemman pystyessä olemaan myötätuntoinen myös lapsen ajoittaista tuskaa ja ärtymystä kohtaan, ehdoton rakkaus parantaa ja ravitsee. Lasten kasvaessa kasvaa minäkin. (Luumi 2003, 10–11; Kabat-Zinn 2011, 23.)

2.3. Lapsen oikeudet

”Entä jos katsoisit minua aivan hiljaa, keskittyen. Näkisitkö minut arkesi sijasta? Näkisitkö sen, mitä en sano? Näkisitkö sävyjä siitä, mitä haluan olla? Tartu niihin, älä usko siihen, millainen luulet minun olevan. Tarvitseen siipeni, unelmat värjäävät minut sisältä. Katso minua lempeästi ja auta tulemaan niiden kaltaiseksi. Usko puolestani silloin, kun maailmani on samaa ja raskas. Tahdon että olemassaoloni tekee sinut onnelliseksi. Sinun ilosi keventää minua. (Miina Savolainen 2012)

Perheet reagoivat eri tavoilla vaikeuksiin ja muutoksiin. Toisissa perheissä vaikeudet tiivistävät perheyhteyttä ja halu selvitä kasvaa. Toiset perheet saattavat hajota. Aikuisten omat huolet sekä pelot vaikuttavat lapsiin ja nuoriin. Herkästi masennus tarttuu myös lapsiin. Lapset ovat kuitenkin erilaisia tapoineen reagoida asioihin. Yksi saattaa vetäytyä omiin oloihinsa, lamaantuu eikä usko pärjäävänsä. Toinen ärtyy ja häiriköi. Lapsen itsetunto on kovilla, jos vanhemmat menettävät oman uskonsa selviämiseen. Lama-ajan vaikutuksia on yhä näkyvissä yhteiskunnassamme. Laman vaikutukset tuntuvat yhä osassa nuorisoa mielenterveysongelmina. Vastuu perheen taloudesta ei kuitenkaan kuulu lapsille. Lapsen ei tarvitse tietää kaikkea, eikä lapsilta tule odottaa ymmärrystä kaikkeen. (Ijäs 2009, 102.)

Lapsella on oikeus olla pieni ja tietämätön. Lapsella on oikeus elää suurten salaisuuksien aikaa ja raottaa salaisuuksien väliverhoa vasta silloin kun on sen aika. On sekä turhaa että vaarallista tuoda lapsen maailmaan asioita, jotka eivät sinne vielä kuulu. On asioita, joita lapsi ei kykene sijoittamaan pieneen kokemusmaailmaansa. Tietyt asiat voivat muodostaa lapselle käsittämätöntä uhkaa ja vaikuttavat kielteisesti. Vaaratekijöinä mainittakoon esimerkiksi varhaiset eroottiset vaikutteet sekä väkivallan eri ilmenemismuodot, joita tavallisimmin heijastuu median kuvamaailman kautta. Lasta tulee suojella näiden alueiden liian aikaisilta virikkeiltä. Lastaan suojeleva vanhempi lahjoittaa lapsellensa lapsuuden. (Luumi 2003, 13.)

YK:n lapsen oikeuksien sopimus (LOS) on kaikkia alle 18-vuotiaita lapsia koskeva ihmisoikeussopimus. Sopimukseen on kirjattu lapsille kuuluvat ihmisoikeudet ja sopimus asettaa valtioille ensisijaisen vastuun toteuttaa ne. Lapsen oikeuksien sopimus on maailman laajimmin ratifioitu YK:n ihmisoikeussopimus. Ratifioimalla sopimuksen valtio sitoutuu muuttamaan lakinsa sekä toimintansa sopimusta vastaaviksi. Sopimuksen ulko-

puolella on ainoastaan kolme maata, jotka ovat Etelä-Sudan, Somalia ja Yhdysvallat. Kun lapsen oikeudet toteutuvat, lapset saavat kasvaa ja käydä koulua terveenä, pelkäämättä väkivaltaa ja riistoa. Nämä asiat ovat välttämätön edellytys kehitykselle kaikkialla maailmassa. Sopimus asettaa valtioille velvollisuuden tiedottaa lasten oikeuksista niin lapsille kuin aikuisillekin. (Lapsen oikeuksien sopimus, Unicef www- sivusto.)

Se, että oma suhteemme lapsuuteen on katkonainen, heikko tai epämääräinen, ja se, ettemme itse tiedä siitä paljonkaan, ei anna aihetta sen vähättelemiseen eikä oikeuta sitä koskevan tiedon julistamista merkityksettömäksi. Tietämättömyytemme antaa aihetta ainoastaan asiantuntijoihin, lapsiin turvautumiseen. Lasten kuuntelemiseen ja seuraamiseen kannattaa ottaa ja antaa aikaa jo aivan itsekkäistä syistä. Heillä on tarjottavanaan kokonainen ajattomuus – jota meidän ei kuitenkaan pidä ottaa heiltä. Meidän on hyväksyttävä, että he ovat tietoisia, jopa aikuista tietoisempia olentoja, joilla on oikeus maailmaan ja olemassaoloon tässä ja nyt, sellaisina kuin he ovat (Laajarinne 2011, 156–158).

2.4. Lapsen suojelu

”Ei lapsi voi ennalta toivoa, hän syntykö länteen vai itään, ei vanhempiaan valita, ei syntyperää ei mitään. Ilman aikuista lapsi ei selvitä voi, kuin vuosia myöhemmin vasta. Siks huutomme aikuinen sinulle soi sinä varjele, suojele lasta. Kun kilpailun kiireessä aikuinen pian ystävän tuskaan jo turttuu satumaailma pienten lapsien vähän kerrallaan särkyy ja murtuu. Väki-valtaa on maailma tulvillaa, pelko pienellä on ihmisellä. Vaikka aikuiset hylkivät toisiaan, muista lapselle olla vain hellä.”(Tuntematon)

Psykoanalyttikot ovat ensimmäisinä havainneet lapsuuden kauaskantoisen merkityksen ihmisen myöhemmälle elämälle. Tämä seikka on saanut vahvistusta myöhemmin niin kiintymysteoriasta kuin aivotutkimuksestakin. Lapsi todella tarvitsee vaalimista. Lapsen varhaisilla vuorovaikutuskokemuksilla on oma erityismerkityksensä myöhemmän kehityksen kannalta. Vanhemmilla on vastuu, eikä tätä vastuuta lasten hyvinvoinnista voi ravistella pois sillä ajatuksella, että lapset kuitenkin selviävät kaikesta ja kykenevät hankkimaan onnellisen lapsuuden myöhemmässäkin ikävaiheessa. Kiintymyssuhteesta on kirjoitettu toistaiseksi verrattain vähän suomen kielellä, eikä terminologia ole näin ollen vielä vakiintunutta. Ilmaus *kiintymyssuhde*, vaikkakin tavallaan harhaanjohtavana,

on kuitenkin alkanut yhä enemmän vakiintua kieleemme. Puhuttaessa kiintymyssuhteesta, on sen sävy myönteinen ja viittaa lapsen ja hoivaajan väliseen kiintymykseen sekä rakkauteen. Valitettavasti näin ei silti aina ole. Ikävän tosiseikan tunnustaminen on kuitenkin ensimmäisen askeleen otto lasten hyvään kohteluun sekä parempaan ihmisarvoon. (Sinkkonen 2002, 9-10.)

On vanhempia, jotka oman rikkonaisuutensa tähden sijoittavat lapseen ominaisuuksia, joita hänessä ei ole. Kun ensikodista lähtevä äiti ärähtää vauvalleen sanoen ”Pää kiinni, saatanan huora”, täytyy rakkauden käsitettä laajentaa kohtuuttomasti, jotta tuollaiset sanat mahtuisivat sen piiriin. Ollaan kaukana hyvästä ja turvallisesta rakkaudesta. On melkoisen tyrmistyttävää, kuinka poliisin on täytynyt kiinnittää toisten viranomaisten ja suuren yleisön huomio siihen, että lasten pahoinpitelyistä tulee nostaa syyte siinä kuin aikuistenkin. Yhä edelleen lapset käsitetään vanhempien omaisuudeksi, johon toiset eivät saa koskea. (Sinkkonen 2002, 10.)

Lapsuuden kokemuksista kuin myös opituista vuorovaikutusmalleista sekä ihmissuhteisiin kohdistetuista odotuksista, muotoutuu psyykkisiä rakenteita, jotka suodattavat kokemuksia ja ohjaavat käyttäytymistä. Ei ole siis lainkaan samantekevää, miten lapsia kohdellaan. Lasten elämä on varmasti helpompaa hyvässä kuin huonossa hoidossa, mutta niin myös heidän kokemansa hyvä voi kantaa seuraavillekin sukupolville. Siitä huolimatta vaikka kaikki asiat eivät olisikaan sujuneet niin onnistuneesti lapsuudessa tai nuoruudessa, ei toivoa ole vielä kokonaan menetetty. Muutokset ovat mahdollisia ja kierteen katkaiseminen voi onnistua. Muutoksiin tarvitaan kuitenkin yleensä vahvaa tukea, riittävän luotettavaa ja turvallista ihmissuhdetta sekä näkymää kohti parempaa. (Sinkkonen 2008, 41–42.)

Jokaisella meistä on arvoja, joiden mukaan elämme. Vapaus on saanut arvoissa ylivallan erityisesti länsimaisessa maailmassa ja elämässä. Omasta jakaminen ei olekaan enää helppoa. Sanonta: ”Jokainen on oman onnensa seppä, hoitakoon kukin omat asiansa”, kuvastaa nykypäivää. Yksilön arvo sekä kodin yksityisyys myös osaltaan loitontavat yhteisöllisyydestä. Yksilönsuoja voi pahimmillaan eristää, yksinäistää ja aiheuttaa kärsimystä. (Ijäs 2009, 9-10.)

Tänä päivänä yhä useammin puhutaan siitä onko vanhemmuus hukassa tai ovatko vanhemmat, lapset ja nuoret menetetty? Jatkuvat huonot, toisinaan kovin traagisetkin uutiset nuorten maailmasta ovat kuitenkin vain osa todellisuutta. Yhä edelleen monelle aikuiselle ja lapselle perhe, koti ja niihin liittyvä turva ovat arvokkainta ja tärkeintä mitä on, ja erityisesti silloin kun epävarmuus tulevaisuudesta on uhkana. Pohdittaessa hyvää elämää, monia helpottaa huomata se tosiseikka ettei hyvään elämään välttämättä tarvita paljon ja suuria ponnistuksia. Jo pienetkin teot voivat auttaa, eikä raha ratkaisekaan kaikkea. Erilaisia ratkaisuja on tarjolla. Toki on olemassa myös niitä tilanteita, joihin ei välttämättä löydy välitöntä ratkaisua. Tuolloin erityisen tärkeää olisi nähdä, että onnen voi rakentaa arvoille, jotka säilyvät sydämessä läpi vaikeiden aikojen ja muutosten. (Ijäs 2009, 11–12.)

2.5. Vanhemmuus, arki ja huolenpito

”Sinä elämä annoit minulle tämän tehtävän. Enkä minä rojhennut siitä kieltäytyä. Hiukset ovat vielä kosteat, käsi haroo tyhjää. Minun tehtäväni on tarttua tähän käteen ja taluttaa koko alkumatka.” (Eeva-Liisa Kantola)

Kaikissa kulttuureissa ihmiset hoitavat lapsiaan ja tekevät työtä. Hyvinvoinnin vaalimisen tapoja on kuitenkin erilaisia elinympäristön mukaisesti. Vaikka kaikella käyttäytymisellä onkin olemassa oma biologinen perustansa, niin lapsen kehityksen kannalta vanhempien hoivalla on vähintään yhtä iso merkitys kuin geneettisellä perimällä. Viime vuosisadalla tapahtuneet suuret yhteiskunnalliset muutokset vaikuttivat vanhemmuuteen kaikkialla ympäri länsimaita. Perinteisenlainen työnjako ydinperheissä muuttui kun yhä useammat naiset siirtyivät töihin kodin ulkopuolelle. Niin äidin kuin isän työssäolo edellytti kodin- ja lastenhoidon järjestämistä uusin keinoin. Monissa perheissä alettiin neuvotella siitä kuka hoitaisi lasta ja miten kodinhoidolliset työt voitaisiin toteuttaa. (Silvén 2010, 11–14.)

Meillä Suomessa alettiin lapsiperheille kehittää julkisesti tuettuja päivähoidopalveluja sekä eri etuuksia, kuten lapsilisä ja vanhempainvapaa. Tänä päivänä nuorilla pariskunnilla on parempi mahdollisuus tasa-arvoisempaan työnjakoon kuin mitä edellisillä sukupolvilla. Avioerojen kasvu länsimaissa on näkynyt yksinhuoltaja- ja uusioperheiden määrän lisääntymisenä. Nykypäivänä pariskunnat joutuvat entistä enemmän kantamaan

huolta erilaisista eron jälkeisistä seikoista. Sen lisäksi että perheen hajoaminen vaikuttaa vanhempiin, niin sillä on merkittävät vaikutuksensa myös lapsiin. Yhteisen perheen rikkoutuminen vaikuttaa lapsen suhteisiin vanhempiinsa, sisaruksiinsa sekä perheen lähipiiriin. (Silvén 2010, 14.)

Useimmiten *lähivanhemman* rooli jää äidille ja *etävanhemman* rooli isälle, joka tapaa lastaan muutamana viikonloppuna kuukaudessa. Huoli lasten kehityksestä on avannut keskustelua siitä, olisiko kaksi lähivanhempaa lapsen etu vanhempien harkitessa yhteishuoltajuutta. Tällaisen jaetun vanhemmuuden mallissa ydinperheen aikana syntyneet perhesuhteet saattaisivat säilyä ehjempinä uusperheissä, ja myös suhteet kavereihin päivähoitossa sekä koulussa voisivat jatkua parhaan mukaan ennallaan. Vuosituhannen vaihdettua uudet haasteet ovat kohdanneet myös lapsiperheiden parissa työskenteleviä ammattilaisia. Huostaanotettujen sekä sijoitettujen lasten määrät ovat kasvaneet huimasti. Määrät ovat nousseet huolestuttavan suuriksi. Lisäksi maahanmuuton seurauksena vähemmistökulttuureja ja –kieliä edustavien perheiden määrä on kiihtynyt niin meillä Suomessa kuin muissakin länsimaissa. Sateenkaariperheidenkin määrät ovat näkyvästi nousseet. Vanhemmuus voi syntyä myös perinteisestä poikkeavalla tavalla esimerkiksi uuden parisuhteen, sijaislapsen tai adoption kautta. Ihmissuhteiden rakentuminen uudella tavalla vie aikansa myös uusperheessä. Maahanmuuttajaperheet tai sateenkaariperheet kohtaavat usein ongelmia kanssaihmisten ennakkoluulojen sekä tietämättömyyden vuoksi. (Silvén 2010, 14–15.)

Vanhemmuus on vaativaa ja uuvuttavaakin. Yhteiskunta, monia hyviäkin asioita tarjoavana, ei silti välttämättä vieläkään arvosta tai tue vanhemmuutta riittävässä määrin. Pikemminkin saattaa tuntua, että se arvostaa enemmän tulosta, hyötyä ja tuottavuutta. Tällöin lapsi ja lapsuus eivät saa riittävästi itseisarvoa, jonka ansaitsisivat. Vanhemmuudesta muodostuu tämän asenteen vuoksi yhä uuvuttavampaa. Lapsi, joka alun perin otettiin ilolla vastaan, jota kovasti toivottiin ja odotettiin, saattaa tuntuakin yhtäkkiä vaivalta ja vastukselta. Tästä huolimatta on ehdottoman tärkeää koittaa pitää kiinni siitä näkemyksestä ja uskosta joka sanoo: lapsi on lahja. Lapsi on lahja, joka vaatii vaivannäköä, mutta tämä vaivannäkö ei ole lainkaan turhaa. Kun todella antaa lapsen kokea itsensä lahjana, lahjoittaa hänelle samalla lapsuuden. Mitään arvokkaampaa ei voi lapselle antaa. (Luumi 2003, 14.)

Vanhemmudesta puhuttaessa täytyy olla varovainen. Toisaalta monet odottavat, että ”asiantuntija” sanoisi siitä jotain sellaista mistä olisi oikeasti hyötyä arjen keskellä. Samaan aikaan kuitenkin toivotaan, että hän tekisi sen hellävaroen, tukien ja lohduttaen. Jokaisella vanhemmalla on varmasti joskus riittämättömyyden ja kelpaamattomuuden tunteita sekä syyllisyyttä niistä ratkaisuista, jotka ainakin jälkikäteen katsottuina näyttävät vääriltä. Vanhemmuus onkin hyvin vakava asia ja kuitenkin se toteutuu juuri arjen pienissä asioissa, jokapäiväisten asioiden keskellä. On varsin erikoista kuinka arki tulkitaan nykypäivänä lähinnä negatiivisella tavalla. Ikään kuin olisi päästävä arjesta, oltava irti arjesta, vaikka arki ei ole koskaan ennen ollut niin täynnä arkea helpottavia asioita. Arjen unohtamiseksi markkinoidaan sen kaltaista maailmaa, jossa perhe on parhaimmillaan jossain aivan muualla kuin kotona. Näin harhaanjohtavasti vanhemmuuden katsotaan toteutuvan paremmin erilaisissa elämyspuistoissa, kauppakeskuksissa tai vaikkapa etelänmatkoilla. Lapset kuitenkin kaipaavat edelleen aivan tavallista arkea, niitä tavallisia rutiineja, tavallista läsnäoloa, laiskottelua ja olemistakin. Lukiota käyvien nuortenkin parhaat lapsuudenmuistot liittyvät kiireettömään arkeen. (Sinkkonen 2002, 291–314.)

Vanhemmuus on elinikäinen suhde eikä siitä vain sanouduta irti. Vanhemmuus on ihmisoikeus mutta vielä enemmän velvollisuus suhteessa lapseen. Vanhemmuus tarkoittaa sitä, että lapsen oikeus painaa enemmän kuin aikuisen oikeudet. Vanhemmuus tarkoittaa, että lapsen hyvinvointi ja tarpeet menevät aikuisten tarpeiden edelle. (Sinkkonen 2002, 323–324.) Tästä huolimatta ja myös sen vuoksi vanhemmatkin tarvitsevat tukea. Vanhemmilla on oikeus saada tarvittaessa apua ja neuvoja.

Jatkuvat puheet vanhemmuuden rapautumisesta eivät ainakaan auta vanhemmuuden tukemisessa, sillä ne usein voivat aiheuttaa vain syyllisyyttä. Synkkämielinen ajattelu tai ”kauhukuvien maalailu” eivät myöskään auta. Sen sijaan olisi tärkeää, että jokainen äiti tai isä silloin tällöin pysähtyisi hetkeksi kysymään, mitä itselle, kumppanille ja lapsille kuuluu. Onko suunta oikea? Millainen vointi kullakin on? Onko perheyhteys päässyt vaivihkaa löystymään? Entä mikä minua elähdyttää äitinä tai isänä? Mistä voimaannun? Kuunteleeko minua kukaan? (Sinkkonen 2001, 15.)

Toisinaan vanhemmat voivat sortua vaatimaan lapsiltaan sellaisia asioita, joita he eivät vaadi itseltäänkään. Lapset vaativat valppautta ja juuri lapsista näemme, mikäli valppau-

temme on herpaantunut kiireen tai välinpitämättömyyden alla. (Myllyviita 2012, 33.) Jokaisen vanhemman olisi hyvä miettiä, tunteeko hän riittävässä määrin oman lapsensa ajatuksia ja tekemisiä. Jos kokee ettei, lasta olisi syytä jututtaa ja koettaa päästä sisälle lapsen maailmaan. Todennäköistä on kuitenkin se, että yllätyksiä on odotettavissa. Meidän lapsemme eivät loppujen lopuksi olekaan vain meidän, vaan heillä on ikiomat ajatuksensa sekä pyrkimyksensä elämässä. Noiden ajatusten voidaan kuvata olevan toiveikkaampia ja pyrkimykset rakentavampia, mikäli he ovat kokeneet kuuluvansa johonkin ja olleensa jonkun omia. Tällöin he myös ponnistavat turvalliselta pohjalta. (Sinkkonen 2001, 15–16.)

Ollakseen hyvä vanhempi, tulee sietää myös epämukavuutta ja itkua, niin omaa kuin lapsenkin. Kun vanhempi taas toisinaan huomaa onnistuvansa, kirvelevä riittämättömyys hellittää. Vanhemmuus jatkuu, mutta parasta on nauttia juuri siitä ikävaiheesta, jossa lapsi sillä hetkellä on. Usein myöhemmin vanhemmat kaipaavat menneitä aikoja takaisin. (Myllyviita 2012, 33.)

2.6. Onni, arvot ja kanssakulkijat

Yksi elämän suurimmista hetkistä on vanhemmaksi tuleminen. Useimmat tulevat vanhemmiksi saatuaan hartaasti toivotun lapsen ja kokevat suurta rakkautta häneen. Vanhemmuus usein lisää sekä merkityksellisyyden kokemuksia että halua rakentaa hyvää elämää. Useat tutkimukset kuitenkin osoittavat, että vanhemmaksi tuleminen keskimäärin vähentää onnen kokemuksia. Miksi näin sitten on? Vanhemmuuteen liittyvä vastuu on myös kuormittavaa, joka voi vähentää välittömiä onnen kokemuksia. Niitä voi onneksi kuitenkin kasvattaa esimerkiksi toteuttamalla itseään ja tapaamalla ystäviä. Hyvää elämää ja onnellisuutta lisäävät omien arvojen mukainen toiminta. Hyvän elämän taidot kulkeutuvat lapsille vanhempien esimerkkiä seuraten. (Joutsenniemi & Mustonen 2013, 17–20.)

Lapsi oppii pitämään huolta myös itsestään vanhempien esimerkkiä seuraamalla. Ensijaista on siis pitää huolta itsestään, omasta tasapainosta, levosta ja mielekkästä elämästä. On selvää, että jokaiseen arkeen kuuluu myös turhautumisen ja ahdistuksen tunteet. Niitä jatkuvaan tekemiseen pakenemalla kuitenkin aiheuttaa vain lisää kärsimystä, yksi-

näisyyttä ja kohtaamattomuutta. Krooninen kiire heikentää ja turruttaa yhteyttä omiin ajatuksiin ja tunteisiin samalla tavoin kuin alkoholi tai huumeet. (Myllyviita 2012, 19–20.)

Vaihtoehtona pakenemiselle on edes ajoittainen pysähtyminen. Se että hidastaa tahtia, kuuntelee omia ajatuksia, tunteita ja kykenee sietämään myös rutiinien ja elämän aiheuttamaa turhautumista. Kaikkein vaikein, mutta myös helpottavin valinta on hyväksyä olosuhteet, joiden keskellä elää. Koittaa etsiä mieli ja ilo jokaisesta pienestä hetkestä, jonka saa elää. (Myllyviita 2012, 20.)

Jokainen vanhempi varmasti tahtoisi elää hyvää elämää sekä kasvattaa lapsista mahdollisimman onnellisia. Hyvä elämä ja onni ovat taitoja, joissa on mahdollista kehittyä. Onni ei kuitenkaan synny yksinomaan päätöksestä olla onnellinen tai kovasta raatamisesta sen eteen. Pikemminkin onni syntyy merkityksellisten ja mielihyvää tuottavien tekojen sivutuotteena. Vanhemmat itse voivat siis tehdä paljon onnensa eteen. Tutkimukset osoittavat, että noin puolet koetusta onnellisuudesta selittyy perimän kautta, kymmenisen prosenttia tilannekohtaisilla tekijöillä ja neljäkymmentä prosenttia omalla asenteella sekä teoilla. Koska perimään vaikuttaminen ei onnistu ja tilannetekijätkin voivat olla hitaita muutettavia, niin keskeiseksi jää omat asenteet ja teot. Niin että ne muovaisivat omasta ja muiden elämästä onnellisempaa. (Joutsenniemi & Mustonen 2013, 18.)

Onnellisia ihmisiä sanotaan yhdistävän seuraavat asiat:

He viettävät paljon aikaa perheen ja ystävien kanssa. He auttavat muita ihmisiä kuten työtovereita ja ohikulkijoita.

He panostavat itselleen ominaisten ja merkityksellisten asioiden tekemiseen.

Heillä on selviytymiskykyä elämässä eteen tulevien haasteiden, kuten stressin ja epäonnistumisten suhteen.

Heillä on pitkän tähtäimen tavoitteita ja he toimivat niiden eteen.

He ilmaisevat kiitollisuutta saavuttamastaan.

He suhtautuvat luottavaisesti tulevaisuuteen.

He nauttivat elämästä ja ovat kiinni nykyhetkessä.

Liikunta ja itsestä huolehtiminen ovat olennainen osa heidän elämäntapaansa. (Joutsenniemi & Mustonen 2013, 18–19.)

Jotta vanhempi voisi huolehtia lapsestaan mahdollisimman hyvin, on vanhemman kyettävä pitämään huolta itsestään, ja jotta voisi olla hyvä vanhempi, on tunnettava itsensä ja muistettava omaa lapsuutta. Lapsuus leimaa pitkälti ihmisen loppuelämää, ja monet kasvuiän tapahtumat vaikuttavat valintoihin, joita ihminen myöhemmässä elämässään tekee. Elämän ensimmäinen kymmenesosa luo lisäksi viitetaustaa, toisin sanoen antaa kokemuksia, jotka auttavat tulkitsemaan tapahtumia vielä aikuisiälläkin. Lapsuudessa rakentuu se perusta itsetunnolle ja itseluottamukselle, mikä meillä on aikuisena. Lapset tarvitsevat vanhempia, jotka muistavat, millaista on olla lapsi. On tärkeää pysähtyä miettimään mitä asioita itse lapsena sai ja mistä jäi paitsi. Tämän pohdinnan jälkeen voi kysyä onko se juuri sitä mitä lapselleen haluaa antaa. (Anderssen & Stawreberg 2010, 43–44.)

Jo yksistään se, että kuulee kuinka tärkeää on olla läsnä olevampi, tietoisempi, myötätuntoisempi ja hyväksyvämpi oman elämänsä ja eritoten vanhemmuuden kohdalla, voi vakuuttaa tarpeeksi muuttamaan kurssia, heräämään omille kyvyille vaikuttaa päivän laatuun tarkoituksellisesti. Avoimuus sekä herkkyys elämälle ja vanhemmuudelle voi antaa paljon. Nykyhetken kanssa kosketuksiin pääsy vaatii monesti kuitenkin ponnisteluja ja johdonmukaisuutta. (Kabat-Zinn 2011, 115.) Vanhemmuus on peili josta näemme niin hyvät kuin huonotkin puolemmme. Siitä näemme elämämme parhaat hetket mutta myös pelottavimmat. (Anderssen & Stawreberg 2010, 27.) Lapsuuskodin arvopohja on perusta, jolle elämää lähdetään rakentamaan. Se on voinut olla heikko tai vahva kuin muuri. Se on mahdollisesti sortunut, kun sitä on moukaroitu. Moni on myöhemminä elinvuosinaan lähtenyt sitä etsimään ja kaivamaan esille ja löytänyt siitä itselleen tärkeitä asioita, joihin haluaa palata (Ijäs 2009, 9).

Aina kun kykenemme huomaamaan ja ymmärtämään jotain omista lapsuuden kokemuksistamme, toimivat ne oppaanamme omassa vanhemmuudessamme. Kun tunnistamme jonkin vanhan ja tuhoisan asian läsnäolon, olipa se vaikka äänensävy, kasvojen ilme, sanonta tai loukkaava puhe, on meillä arvokas tilaisuus pysähtyä ja muuttaa suuntaa. Samalla voimme kysyä itseltämme: miksi reagoin niin vahvasti tässä tilanteessa ja

mihin tämä vie? (Kabat-Zinn 2011, 213.) Vanhemmuus on haastavaa ja ajoittain jopa pelottavaa, mutta siitä voi myös nauttia. Nauttia menosta sekä elinikäisestä matkasta. On hyvä muistaa, että se mikä tänään saattaa tuntua ylivoimaiselta, voi tuntua huomenna jo mitättömältä. Se aika jolloin lapset ovat riippuvaisia vanhemmistaan, kuluu nopeasti. Ennen kuin huomaammekaan, lapset ovat poissa. Kaikkein eniten vanhemmat katoavat sitä, etteivät he olleet tarpeeksi paljon lastensa kanssa. Eivät pitäneet hauskaa, hassutelleet, lukeneet, retkeilleet, seikkailleet tai jutelleet. Lapset todella ovat mahtava lahja. Vanhemmuus on rikkaus. (Lee 2011, 393.)

Joskus kuitenkin lapsi voi jäädä ilman vanhempaa tai vanhempi voi joutua luopumaan lapsesta. Silti niin kauan kuin on elämää ja tahtoa, ei ole liian myöhäistä lapsen saada yhteys vanhempaansa tai toisinpäin. Menetyksissä tarvitaan tukea. Tukea tarvitsevat joskus myös he joilla on yhä toisensa, jotta he eivät milloinkaan toisiaan hukkaisi. (Silvén 2010, 10.) Kanssaihmisillä on merkittävä rooli jokaisen lapsen elämässä. Miten ensiarvoisia ovat meille elämässä läheiset ihmiset? Kuinka tärkeää onkaan tulla ymmärretyksi ja tuntea, että omalla olemassaololla on merkitystä muille? Läheisyys, hellyys ja myönteinen huomio antavat voimia kulkea eteenpäin (Törrönen 2012, 7). Vanhempien mukana arjessa olisi hyvä olla luotettavia ihmisiä; isovanhempia tai varamummeja, pappoja, setiä ja tätejä. Nämä aikuiset toimisivat tukiverkkona niin vanhemmille kuin lapsille arjen keskellä. Turvallisen aikuisen läsnäolo antaa turvaa lapsen tai nuoren elämään. (Roine 2005, 72–73.)

Meillä Suomessa suuret ikäluokat ovat aktiivisia isovanhempia. Jopa neljä viidestä on mukana jälkikasvunsa elämässä jollain tapaa. Isoäideistä 83 prosenttia ja isoisistä 70 prosenttia osallistuu lastenlastensa hoitamiseen. Kansainvälisestikin vertailtuna luvut ovat suuria. Monilla isovanhemmilla on kiinteää ja läheistä vuorovaikutusta lastenlastensa kanssa. Sellainen yhteys, tunnesuhde, jossa on vastavuoroista kiintymystä, hellyyttä ja rakkautta. Myös ajoittaista pahantuulista mielenilmaisua voi esiintyä, mutta niin ettei se vie toisen arvoa tai muuta suhteen luonnetta. Lapset luovat ylisukupolvisia suhteita. Isovanhemmat voivat olla lapselle tärkeimmät ihmiset maailmassa vanhempien lisäksi. Antamalla aikaa ja hoivaa, isovanhemmat vahvistavat vuorovaikutustaan jälkeläistensä kanssa ja osoittavat näin välittämistä. Hyvinvointia tukemalla isovanhemmat vahvistavat perhettä, keskinäistä kiintymystä ja toisiinsa sitoutumista. (Törrönen 2012, 139–140.)

2.7. Lapsen osallisuus kirkossa

On hyvä olla pieni ja nähdä matalalta, voi kurkistella vaikka ruohonkorren alta. Kun sitten kerran kasvan suureksi kuin puu, autathan, että silloin myös rohkeus vahvistuu. (Ekola & Macnaughton 2009, 20.)

Lapsi tutustuu maailmaan ja hengellisiin asioihin, ihmettelyn ja tutkimisen kautta. Lapsen hengellinen kokemus alkaa sylistä, jota vanhemmat antavat. Mitä vahvempi on lapsen ja vanhemman välinen suhde, sitä paremmin se luo pohjaa uskon vahvistumiselle (Kinnunen 2011, 43). Vanhempien antama rakkaus, hellyys, lämpö ja huolenpito antavat lapselle aavistuksen siitä millainen Jumala on ja mitä Jumala tekee. Vanhempien antaman rakkauden kautta lapsi oppii myöhemmin ymmärtämään, mitä tarkoittaa kun Jumala rakastaa. Lapsi oppii ymmärtämään, että Jumala on turvallinen, pitää huolta, varjelee ja antaa anteeksi. Ilman inhimillistä rakkauden kokemusta, lapsen on vaikea ymmärtää Jumalan rakkautta. (Kinnunen 2005, 180.) Kodin ilmapiiri, missä viihtyy ja jonne on mukava tulla päivän päätteeksi, on sanojakin vahvempi uskontokasvattaja (Kinnunen 2011, 49).

Ihminen on luotu olemaan rakastavan Jumalan läheisyydessä. Jumalan rakkaus kuuluu sukupolvilta toiselle. Lasta tulee ohjata elämän lähteille elävään ja läheiseen suhteeseen Luojansa kanssa. Meille on annettu tärkeä tehtävä siirtää sanomaa sukupolvilta toiselle. Viestikapulan avulla siirrämme kaipuun Jumalan todelliseen tuntemiseen ja palvelemiseen sekä kokosydämiseen rakastamiseen. (Hakola & Koivunen 2013, 16).

Vanhemmat voivat edesauttaa lapsen tutustumista seurakunnan toimintaan. Lapsi oppii tekemisen, elämysten kautta monia asioita, joita voi kerhossa kokea muiden lasten ja vanhempien seurassa. Vanhempien avulla lapsi voi löytää kavereita ja paikan seurakunnasta. Seurakunnan avulla on helppo solmia ja rakentaa uusia ihmissuhteita. (Hakola & Koivunen 2013, 50.) Seurakuntien lapsi ja nuorisotyöllä on merkittävä asema yhteiskunnan perusrakenteessa ja perheiden tukielementtinä. (Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kehittämissasiakirja 2012, 6.) Seurakunta ja kirkko ovat uskovien kokoontumispaikka, paikka jossa kohdataan Jumala. Siellä tapaa muita samalla lailla ajattelevia ihmisiä sekä saa vahvistavaa opetusta uskosta. (Kinnunen 2011, 92.)

Kristillisen kasvatuksen toteutuminen seurakunnissa tapahtuu toimintamuodoissa jotka tukevat sitä. Kerhot ja pyhäkoulut ovat seurakunnan viikoittaista perustoimintaa lapsille. Lapsi kaipaa toimintaa ja tekemistä, jota seurakunta voi tarjota. Lapsi ja nuori oppii tekemisen, elämysten ja järjen tasolla, jonka vuoksi seurakunnan monipuolinen tarjonta on eduksi. (Hakola & Koivunen 2013, 50–51.) Toiminta seurakunnissa tyttöjen ja poikien parissa on kansallista perusturvaa. Avoin, laadukas ja lähes aina ilmainen toiminta tukee lapsen kokonaisvaltaista kasvua. Seurakunnilla on merkittävä rooli elinympäristön muutoksessa hyvinvoinnin ja turvallisuuden rakentajana. (Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kehittämissasiakirja 2012, 9.)

Tytöillä ja pojilla on oikeus kokea seurakunta ja sen elämä omana itsenään. Seurakunnan tulee huolehtia siitä, että jokainen tyttö ja poika tulevat kohdatuksi ja hyväksytyksi omana kokonaisena itsenään. Lapsi voi osallistua seurakunnan toimintaan omalle ikäkaudelleen sopivalla tavalla. Lapsi voi kuulla evankeliumia ymmärrettävällä tavalla ja kokea olevansa täysivaltainen seurakunnan jäsen. (Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kehittämissasiakirja 2012, 22.)

Seurakunnan ja lapsen läheisten yhteistyösuhde kannattelee toimiessaan lapsen elämistä kotona ja seurakunnassa. Yhteistyön hedelminä nähdään ymmärrys ja tieto lapsesta, arvot, kasvatustavat ja sisällöt, perheen elämän tukeminen ja kristillisen kasvatuksen vahvistaminen. Parhaimmillaan yhteistyö on hedelmällistä ja kantaa perhettä seurakunnan yhteydessä pitkään. (Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissasiakirja 2008, 16–17.)

2.8. Aikaisemmat tutkimukset

Lapsen suojelua on tutkittu paljon lähinnä lastensuojelun näkökulmasta. Varsinaisesti lapsen suojelua ilman lastensuojelun näkökulmaa on tullut vähemmän. Vuonna 2006 Jyväskylän yliopistossa valmistuneessa Leena Valkosen väitöskirjassa *Millainen on hyvä äiti tai isä?* tutkittiin lapsen näkökulmaa hyvästä vanhemmuudesta. Valkosen tutkimuksessa kuvataan 5–6- luokkalaisten käsityksiä vanhemmuudesta. Tutkimuksen avulla haluttiin tuoda esiin lapsen näkökulma siitä, minkä lapsi kokee tärkeäksi vanhemmuudessa. Tavoitteena oli verrata lapsen käsityksiä vanhemmuudesta. (Valkonen 2006, 9.)

Valkosen väitöskirjan kautta esiin nousi se, kuinka lapselle on tärkeää saada kokea huolenpitoa, olla tärkeä vanhemmilleen. Lapset toivat esiin myös sen, että vanhemman tulisi elää ihmisiksi sekä laittaa rajat ja kasvattaa. (Valkonen 2006, 94.) Tämä tutkimus osoitti sen, että lapsi kaipaa huolenpitoa ja aikaa. Valkonen nostaa väitöskirjassaan lisäksi esiin sen, että lasten kokemusten ja ajatusten tutkimista tarvitaan lisää. (Valkonen 2006, 100.)

Laurea ammattikorkeakoulun vuonna 2009 valmistunut Iina Backmanin opinnäytetyö tutki vapaaehtoisten varamummo- ja pappatoiminnan merkitystä perheille ja perheen hyvinvoinnille. Tutkimuksen perusteella varamummo ja pappa toiminnalla oli merkittävä vaikutus perhettä tukevana asiana. Toiminta koettiin helpottavana asiana sekä sen kautta saatiin arjen hallintaan voimia. Lapsille toiminnan kautta saatiin päiviin vaihtelua, uusia leikkikavereita ja luotua suhteita vanhempaan väestöön. (Backman 2009, 40.)

Diakin yksikössä vuonna 2012 valmistuneessa Anna Laineen opinnäytetyössä *Jääkö lapsen kristillinen kasvatusta seurakunnan lapsityön varaan? Kristillinen kotikasvatusta Kymin seurakunnassa*. Opinnäytetyössä tutkittiin lapsen kristillisen kasvatuksen asemaa nykypäivänä. Yhtenä tutkimusongelmana käsiteltiin vanhempien tuen tarvetta kristillisessä kasvatuksessa. Tutkimuksesta nousi esiin seurakunnan järjestämä toiminta ja työ. Vanhemmat eivät kuitenkaan koe tarvitsevansa kasvatukseen apua. Vanhemmat kokivat, että heille riittää toiminta johon voi osallistua yhdessä lapsen kanssa. (Laine 2012, 54–55.)

3. TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on nostaa kyselylomakkeen avulla saatujen vastausten myötä esille lapsuuden suojelusta kiinnostuneiden ihmisten ajatuksia ja ideoita. Tuomalla ne julki, on niitä mahdollista hyödyntää erilaisissa kehittämishankkeissa. Työmme auttaa ymmärtämään lapsuuden ja vanhemmuuden merkityksiä, mutta samalla se tukee niissä. Samaan aikaan kannustamme ja haastamme myös kirkkoa toimimaan näkyvämmiin tai uudella tavalla. Lapsen suojelun tulisi olla kaikkia koskettava asia

Tutkimuksen aihe nousi esiin kirkkopalvelujen ja diakon toiveesta tutkia lapsuuden suojelua. Aiheen ajankohtaisuus antoi hyvän pohjan tutkimukselle. Lapsuuden suojelu ja sen suuri uhka hukkaa alati liian aikaisin pyrkivään aikuisuuteen on ollut pinnalla keskusteluissa jo pitkään. Työn kautta pyrimme tuomaan esiin niitä asioita, joilla on vaikutusta lapsuuden suojeluun.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitkä tekijät suojelevat lapsuutta?
2. Millaista tukea vanhemmat erityisesti tarvitsevat tänä päivänä vanhemmuuteen?
3. Millä tavoin kirkko voisi mielestäsi olla näkyvimmin tai uudella tavalla tukena lapsuuden suojelussa ja vanhemmuudessa?
4. Millä tavoin jokainen kansalainen voisi olla tukemassa lapsuutta, tai mitä muuta haluat sanoa?

Tuomalla ajatukset ja ideat julki, on niitä mahdollista hyödyntää esimerkiksi erilaisissa kehittämishankkeissa. Ennen kaikkea on tärkeää, että ajankohtaista ja paljon puhuttanutta aihetta voisi koostaa julkiluettavaksi. Samalla se tuo myös ”tavallisten ihmisten” ajatuksia ja ideoita esille. Lapsen suojelun tulisi olla kaikkia koskettava asia. Työmme auttaa ymmärtämään lapsuuden ja vanhemmuuden merkityksiä, mutta samalla se tukee niissä. Samaan aikaan haastamme myös kirkkoa toimimaan jollain tapaa näkyvämmiin tai uudella tavalla. Opinnäytetyömme tutkimusongelman halusimme selvittää kyselylomakkeen avulla.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1. Aineiston kerääminen

Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jonka avulla pyrimme selvittämään lapsuuden suojelusta kiinnostuneiden ihmisten ajatuksia ja ideoita. Tutkimuksessa käytettiin kyselylomaketta aineiston keräämiseen (Liite 2). Kyselylomake sisälsi neljä avointa kysymystä. Avoimista kysymyksistä muodostuva kirjallinen kysely on paras mahdollinen tapa saada selville ihmisten omat ajatukset ja ideat.

Kyselylomaketta laatiessa olimme yhteydessä omaan ohjaavaan opettajaan ja lapsiasia-valtuutettuun. Heidän näkemysten ja ajatuksien avulla saimme paljon arvokasta tietoa lomakkeen rakentamiseen. Kyselylomakkeessa vältimme valmiita ja suuntaa antavia kysymyksiä, koska halusimme selvittää mitä vastaajat oikeasti ajattelevat lapsuuden suojelusta. Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa keskitytään tutkimaan ihmisen ajatuksia, tunteja, käsityksiä ja tulkintoja erilaisista asioista. Tutkimuksessa ihminen on keskiössä sekä tutkimuksen kohteena että tutkimuksen tekijöinä. (Puusa & Juuti 2011, 52.)

Kyselylomake testattiin opiskelijaryhmällä ennen varsinaista toteutuspäivää ja siitä saatu palaute otettiin huomioon kysymysten muotoilussa. Testaus antoi arvokasta tietoa, jota hyödynsimme loppusilausta tehdessä. Kyselyn avulla saimme tutkimusongelmaan vastauksia sekä vastaajien ajatukset ja ideat esille.

4.2. Tutkimusympäristö ja kohderyhmä

Tutkimus toteutettiin Kirkkopäivillä 17.5.2013 klo 14–15 Lasten Suojelu – ”Sallikaa lasten tulla” keskusteluseminaarissa. Seminaari järjestettiin Kuopion musiikkikeskuksen jousisto- salissa. Paneelikeskustelijoina toimivat musiikkimanageri Tommi Liimatainen, toiminnanjohtaja Olavi Sydänmaalakka sekä lastensuojelupäällikkö Marketta Kolari. Keskustelua johti toimittaja Kaisa Raittila. Seminaarin aiheet käsittelivät sitä, kenen

asiana on suojella lasta ja lasten oikeuksia, suojellaanko lapsia ja nuoria heidän vai aikuisten ehdoilla sekä sitä missä olemme onnistuneet, mitä pitäisi tehdä toisin.

Kirkkopäivät ovat evankelis-luterilaisen kirkon yksi suurimmista tapahtumista. Tapahtumat järjestetään joka toinen vuosi eri paikkakunnilla. Kirkkopäivien pääjärjestäjinä toimivat tänä vuonna Kirkkopalvelut sekä Kuopion ja lähialueen seurakunnat. Tapahtumaan osallistuvat ovat kirkon työntekijöitä, luottamushenkilöitä ja maallikoita, ja niitä jotka haluavat tulla kuulemaan päivän ajankohtaisia aiheita.

Kirkkopäivien ohjelma koostuu hyvin monipuolisesta ohjelmasta. Päivien ohjelmatarjontaan kuuluu musiikkia, messuja, näyttelyitä, rukoushetkiä, konsertteja ja erilaisia keskusteluosioita. Ohjelma on runsasta ja monipuolista, josta saa omaan työhön ja elämään eväitä. Kirkkopäivät mahdollistavat ja tukevat erilaisia tapaamisia, niin työntekijöiden kuin opiskelijoiden keskuudessa.

Kirkollisen koulutusohjelman omaavina ja siihen edelleen lisäkoulutusta hankkivina, olivat Kirkkopäivät meille oivallinen paikka työn toteutukseen. Koska aihe lapsen suojelusta on hyvin tärkeä ja ajankohtainen, oli meidän luontevaa lähteä sitä työstämään sosiaalialan opiskelijoina ja vanhempina. Samalla otimme työhön yhtenä osana kirkon roolin lapsen suojelussa ja vanhempien tukemisessa. Kohderyhmä tutkimuksessamme oli seminaariin osallistuneita alan ammattilaisia, luottamushenkilöitä sekä muita asiasta kiinnostuneita kansalaisia.

4.3. Kyselyn toteuttaminen

Kysely toteutettiin seminaarissa ”Lasten suojelu - Sallikaa lasten tulla.” Paikkana toimi musiikkikeskuksen jousisto-sali. Paikan päällä oli lähes 100 henkilöä, joista osa osallistui käytävältä käsin seminaariin. Jousisto-sali osoittautui osallistujamäärään nähden pieneksi. Osallistujamäärä yllätti positiivisesti, joka taas kertoo osallistujien mielenkiinnosta seminaarin antiin.

Seminaarissa jaettiin kyselylomakkeita noin 80 kappaletta. Kaikille osallistujille kyselylomakkeen jakaminen ahtaassa ja laajaksi muodostuneessa tilassa oli mahdotonta. Osal-

listujat tulivat hyvin eri aikaan paikan päälle, jonka vuoksi monikaan ei saanut kyselylomaketta. Osallistujilla oli halutessaan mahdollisuus hakea kyselylomake meiltä, koska tilaisuutta varten pukeuduimme samanlaisiin liiveihin. Pukeutumisen avulla halusimme kertoa roolistamme opinnäytetyöntekijöinä.

Kyselyyn motivointi tapahtui juontajan kertoessa työmme tarkoituksesta ja toiveestamme saada mahdollisimman paljon vastauksia. Kyselyyn vastaamista helpotimme jakamalla vastauslomakkeen tuoleille ja kynän valmiiksi varatuille paikoille. Lomakkeita jaettiin myös suoraan osallistujille. Kyselyyn osallistujilla oli aikaa vastaamiseen koko seminaarin ajan. Kyselylomakkeeseen vastaaminen tapahtui anonyymisti. Kysely oli luontevaa toteuttaa valmiissa ryhmässä, mikä myös helpotti kysymysten asettelua ja kyselyn toteuttamista. Aineiston kerääminen kyselylomakkeella on helppo toteuttaa juuri tapahtumissa, mikäli tutkimusongelma ei ole suuri ja kysymykset on asetettu tarkoin. (Vilka 2005, 75.)

Kyselylomakkeen palauttaminen tapahtui ovella, missä me henkilökohtaisesti otimme vastaan lomakkeet. Kyselylomakkeen palautti 42 vastaajaa. Pienenä kiitoksena jaoimme karkit sekä toivotimme hyvää kesää ja kiitimme heitä osallistumisesta. Saimme muutamman onnentoivotuksen vastaajilta työmme tekemiseen sekä maininnan työn mielenkiintoisuudesta.

4.4. Aineiston analyysi

Laadullisen tutkimuksen aineisto on usein hyvin rikas, mistä löytyy monia kiinnostavia seikkoja, monesti myös sellaisia joita tutkija ei ole osannut odottaa. Tämän vuoksi aiheen rajaus on tarkkaan mietittävä, joka mahdollistaa kertomisen perusteellisesti. Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan työ on eritellä ja yhdistää. Analyysissä yhdistyvätkin analyysi ja synteesi. Aineisto pilkotaan valitun menetelmän mukaan, jonka jälkeen tutkija tekee synteesejä ja kokoaa sen uudelleen. Tämän jälkeen tutkija kokoaa uudelleen kootusta aineistosta johtopäätöksiä raporttiin. Kokonaisuus lopputuloksessa näyttäytyy tutkimuskohtaisesti. Analyysin avulla pyritään saamaan aikaan mielekäs kokonaisuus, jonka avulla tuotetaan rikas tulkinta ja johtopäätöksiä tutkittavasta ilmiöstä. (Puusa 2011, 114–116.)

Aineistoon tutustumisen aloitimme lukemalla vastaukset useamman kerran läpi, jotta saimme kokonais kuvan vastauksista. Analysoinnin haasteeksi koimme työstä saamamme vastaukset, jotka olivat joko yksisanaisia tai hyvin lyhyitä lauseita. Tutkimuksen aineiston analysoinnissa päädyimme sisällönanalyysiin. Sisällönanalyysin avulla pyritään saamaan aikaan totuuden mukainen, uskottava tulkinta sekä perustelemaan tehdyt ratkaisut (Puusa 2001, 118).

Sisällönanalyysin avulla pyrimme saamaan aineiston selkeästi ymmärrettäväksi kokonaisuudeksi. Aloitimme analysoinnin keräämällä aineistosta samankaltaiset asiat väreitän. Samaa tarkoittavat asiat merkitsimme aina samalla värikynällä, joka selkeytti tulosten kokoamista. Värikynillä koodatut asiat keräsimme muistioon jatkokäsittelyä varten. Pelkistäminen eli redusointi tarkoittaa, että aineistosta rajataan kaikki tutkimukselle epäolennainen. Pelkistämällä voidaan aineistoa tiivistää tai pilkkoa osiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen suurimpia haasteita on aineiston analyysi. Laadullinen tutkimus on suurimmaksi osaksi käsityöläisyyttä, luovaa prosessia, joka vaatii suurta luke neisuutta ja äärimmäistä herkkyyttä omaan aineistoon. (Syrjänen, Eronen & Värri, 2007.) Sisällönanalyysillä pyritään järjestämään aineisto selkeään ja tiiviiseen muotoon kadottamatta sen sisältämää tietoa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108).

Ensimmäisen kysymyksen kohdalla vastausten laajuus asetti haasteen saada vastaukset selkeästi luettavaksi. Päädyimme ensimmäisen kysymyksen kohdalla teemoitteluun. Vastaukset teemoittelimme ala- ja yläluokkaan. Teemoittelun avulla vastausten hahmot taminen ja tulosten kirjaaminen helpottui (Liite 3).

Teemoittelussa on kyse aineiston pilkkomisesta tai ryhmittelystä eri aihepiirien mukaan. Ennen teemojen selkiytymistä aineisto voidaan ryhmitellä esimerkiksi tiedonantajien sukupuolen tai jonkin muun esiin nousseen asian mukaan. Ryhmittelyn jälkeen aineis tosta aletaan etsiä teemoja eli aiheita. Idea on, että aineistosta löytyy kuvaavia teemoja joita voi käyttää työssä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93.)

5 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Laadullisen tutkimuksen luonteeseen kuuluu tieto tutkijan ratkaisuihin, totuuden tavoittelusta. Samalla tulee vakuuttua tutkijan vilpittömyydestä tiedonhankinnassa sekä tehtyjen tulkintojen esille tuominen. (Aaltio & Puusa 2011,154.) Tutkimuksessa käytettävä teoreettinen aineisto ei ole kovin laaja, vaan pyrimme laadukkaaseen ja uusimpaan tietoon työssämme. Pyrimme omien valintojen kautta saamaan aikaan tutkimuksen, jonka avulla saamme luotettavan tuloksen julkiluettavaksi. Moneen näkökulmaan perehtyminen sekä huolellisuus tutkimuksen kohdeilmiöön teoreettisesti lisäävät merkittävästi luotettavuutta (Aalto & Puusa 2011,159).

Aiheen ajankohtaisuuden ja oman mielenkiinnon koimme hyväksi tutkimuksen toteutumiselle. Työmme tarkoituksena on saada ajatukset ja ideat näkyväksi osaksi arkea. Opinnäytetyön kautta pyrimme nostamaan esiin hyviä ideoita, joita on mahdollisuus työstää tulevaisuudessa. Omakohtainen tieto, kokemus tai toisen kautta saatu tieto ohjaavat tutkijan ajatuksia ja tiedon hankintaa. Esiymmärryksen puuttuminen tutkittavaan aiheeseen voi johtaa epäonnistumiseen. (Aalto & Puusa 2011,158.)

Tutkimuksemme sisältää neljä avointa kysymystä. Avoimien kysymysten kautta saamme parhaiten vastaajien omakohtaiset ajatukset ja ideat esiin. Tutkimuksen alussa keitimme kyselylomaketta opiskelijaryhmässä, joka koostui jo vahvaa kokemusta ja näkemystä omaavista lasten ja nuorten parissa toimivista ammattilaisista. Testauksen jälkeen teimme muutokset, mitkä liittyivät lähinnä kysymysten sisältöön ja pituuteen. Kyselylomakkeen koekäyttö lisää tutkimuksen luotettavuutta, koska lomakkeen tulee olla helposti luettava kokonaisuus. Tutkimuksen onnistumiseen vaikuttaa merkittävästi kyselylomake ja sen onnistunut käyttö. Testaamalla ja korjaukset tekemällä saimme aikaan lomakkeen, johon oli helppo vastata.

Tutkimuksen tuloksissa olemme tuoneet esiin vastaajien suoria lainauksia, joiden kautta tuomme työhön suoraan heidän ajatuksiaan. Työn luotettavuus lisääntyy vastaajien suoria lainauksia käyttämällä. Suorien lainausten lisääminen raporttiin antaa mahdollisuuden seurata päättelyketjun etenemistä, mikä lisää luotettavuutta (Aaltio & Puusa 2011,161).

Tutkimusaiheena lapsuuden suojeleminen ja siitä nousseet asiat ovat hyödynnettävissä myöhemmin. Tutkimuksella on tavoite saattaa esiin lapsuutta suojaavat tekijät ja tätä kautta tuoda huomiota lasten hyvinvointiin yhteiskunnassa. Tutkimuksesta saatua tietoa voi hyödyntää jatkossa eri kehittämishankkeissa. Tutkimusaiheen valinnassa tulee kiinnittää huomio tulosten hyödynnettävyyteen sekä siihen, että niillä olisi merkitystä yhteiskunnan ja kehittymisen kannalta (Kananen 2008,132).

Tutkimuksemme luotettavuus on nähtävissä myös esiin nousseiden tulosten kautta. Tulokset ovat verrannollisia muiden asiantuntijoiden, tutkijoiden näkemyksiin lapsuuden suojelesta. Tutkimuksen luotettavuutta ja onnistumista lisää mahdollisuus verrata tuloksia muiden tutkijoiden, asiantuntijoiden ja tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden käsityksiin (Aaltio & Puusa 2011,164).

Tutkimuksemme perustuu vahvasti eettisyyteen, joka näkyy läpi koko työn. Tutkimuksemme kaikissa työvaiheissa pyrimme tasa-arvoiseen ja kunnioittavaan työotteeseen. Omalla toiminnalla voimme viestittää lähimmäisen kunnioittamista ja arvostamista. Työmme onnistumisen kannalta koimme tärkeäksi ottaa huomioon toistemme ajatukset tasapuolisesti. Pyrimme työn aikana olemaan toistemme tukena ratkaisuihin, jotka koskivat työn etenemistä. Samanlaiset arvot olivat vahvuutemme työn sujumisessa.

Pyrimme vahvaan eettisyyteen tutkimuksessamme kyselylomaketta rakentaessa. Kyselyn toteuttamisessa käytimme lomaketta, jossa ei tarvinnut kertoa henkilöllisyyttä, vaan vastaus annettiin anonymisti. Vastaajia ei voi tutkimuksemme mistään osiosta tunnistaa. Varsinaisen kyselyn alussa kerroimme tulevasta tutkimuksesta ja annoimme informaatiota työmme tavoitteista. Vastaaminen oli täysin vapaaehtoista. Kyselyn jälkeen pyrimme huomioimaan vastaajat kiitoksella ja kaikkea hyvää toivottaen. Osoitimme vastaajille näin kunnioitusta saamistamme arvokkaista vastauksista.

Eettisyyden näkyminen opinnäytetyössä tarkoittaa ihmisen kunnioittamista, tasa-arvoista vuorovaikutusta ja oikeudenmukaisuuden korostamista. Vallitsevien käytäntöjen ja tarjottujen tietojen kriittinen asenne on eettisyyttä. (Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä 2010, 11.) Eettinen sitoutuminen ohjaa hyvää tutkimusta ja samalla lisää sen laatua ja luotettavuutta (Tuomi & Sarajärvi 2009,125).

Vastausten sisällön selkiyttäminen sekä niiden ymmärtäminen oli haastavaa. Avoimissa kysymyksissä vastaajalla on mahdollisuus vastata omalla käsialalla ja omalla tyylillä. Vastauksissa törmäsimme sellaisiin kirjoitustyyliin, joista ei saanut selvää. Katsoimme parhaaksi työmme oikeellisuuden kannalta jättää ne vastaukset. Arvailu voi johtaa väärään tulkintaa ja siten vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin. Kyselylomakkeiden säilytys ja hävittäminen pyritään tekemään eettisesti oikein. Aineisto säilytetään tekijöiden hallussa tutkimuksen valmistumiseen saakka, jonka jälkeen ne hävitetään paperisilppurissa.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimuksen vastaukset olivat kauttaaltaan lyhyitä ja jopa yksisanaisia. Ensimmäisen kysymyksen kohdalla käsittelemme vastaukset teemoittelun mukaisesti. Tulosten rinnalle olemme nostaneet vastaajien suoria lainauksia sekä asiantuntijoiden näkökulmia.

6.1. Lapsuutta suojaavat tekijät

”Jos saisin teidät vielä takaisin, nutut narulle, vaipat tuuleen, kaiken muun siirtäisin sivuun, teidät syliini nostaisin, pitelisin pitkään.” (Eeva Heilala)

Kysyttäessä, mitkä tekijät suojaavat lapsuutta, saimme vastauksia 42, joiden kautta vastaajat toivat esille tärkeitä asioita monipuolisesti. Teemoittelimme vastaukset alaluokiksi, joita ovat lapsen fyysisiä, psyykkistä ja henkistä kehitystä tukevat tekijät (Liite 2). Tämän jälkeen teimme yläluokat ja nimesimme ne seuraavasti: rajat, rakkaus ja ihmishuhdeverkostot.

Rajat otsikon alle on kerätty vastauksista seuraavat asiat: uni, ruoka, rauhallinen arki, aika, rajat, aikuisten hyvinvointi, suojaikäraja, suojeleminen, tasapainoinen perhe, säännöllisyys, rutiinit, perheen yhteinen aika, elinolot, ympäristö, elinolot, arkirutiinit, riittävä vapaus sekä mahdollisuus toteuttaa itseään.

Rakkaus otsikon alle on vastauksista kerätty seuraavat asiat: läsnäolo, läheisyys, välittäminen, leikki, rituaalit, aika, rakkaus, ymmärrys, huolenpito, ilo, empatia, kohtaaminen, hellyys, vanhempien keskinäinen rakkaus, kuuntelu ja kuuleminen.

Ihmishuhdeverkosto otsikon alle on vastauksista kerätty seuraavat asiat: turvalliset ihmissuhteet, luotettavat aikuiset, vanhemmat, perhe ja koti, sosiaalinen verkosto, suku, koulu, naapurit, ystävät, harrastukset ja yhdistykset.

6.1.1. Rajat

Vastaajista useimmat oli sitä mieltä, että rajat, vanhemmat, perhe, turvallisuus ja rutiinit ovat asioita, jotka kuuluvat lapsuuden suojeluun. Esiin tuli näkemys siitä, kuinka lapsella on hyvä olla turvallinen koti, jossa on rakkautta ja rajoja antavat vanhemmat. Koti missä ei ole väkivaltaa eikä päihteitä sekä sellainen koti, joka tarjoaa lapselle paikan kasvaa ja kehittyä. Kodin missä välittyy rakastava ilmapiiri sekä rauhallinen arki. Vastaajien mielestä lapsuuteen kuuluu myös turvallinen elinympäristö ja hyvinvoivat vanhemmat.

”Perhe ja koti jossa on turvallista kasvaa ja kehittyä”

”Turvallinen koti, jossa on lapsella rajat.”

Turvallisuutena nähtiin se, että saa olla lapsi ja kokea maailman lapsen silmin. Aikuisuudelta suojelu ja se, että lapsen ei tule kokea siihen kuuluvia murheita ja vastuuta, vaan saada nauttia lapsuudesta. Suojaikäraja ja muu lainsäädäntö tuli esiin yhdessä vastauksessa. Vastuullinen vanhemmuus ja vähin muutoksin eletty lapsuus tuotiin esiin yhdessä vastauksessa. Leikki ja leikkiminen ilman turhia huolia nähtiin myös hyvänä asiana.

”Aikuisten asioilta suojeleminen, murheilta ja vastuulta.”

”Vastuullinen vanhemmuus, joka antaa lapsen olla tarpeeksi pitkään lapsi”

Muutamissa vastauksissa nostettiin esiin uni, ruoka, säännöllisyys, rutiinit, riittävä vapaus sekä mahdollisuus toteuttaa itseään. Lapsen on hyvä saada kokea säännöllisyyttä niin nukkuma-ajoissa kuin ruokailussa sekä yhteistä aikaa. Lapselle toivotaan riittävää vapautta ja mahdollisuutta toteuttaa itseään.

”Säännölliset arkirutiinit, riittävä vapaus”

”Säännölliset ruokailuajat, kotiintulo - ja nukkumaanmenoajat

Kasvatuksen ammattilaisten mukaan vanhemman osalta rajat ovat sellaista toimintaa, jossa lasta ohjaa ja opettaa vanhempi, mikä on hyväksyttävää ja oikein. Tätä kautta lapsen toiminnalle asetetaan rajoituksia, vaatimuksia ja odotuksia. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a..) Rajat ja niiden merkitys ovat lapsuuden merkittävimpiä kulmakiviä, joita jokainen lapsi tarvitsee. Ilman niitä lapsi ei saa kokemusta olla hyväksytty. Arki-

päivässä rajat tarkoittavat ruokailua, unta, säännöllisyyttä, turvallisuutta, rutiineja, ympäristön hyviä elinoloja sekä suojelua kaikin puolin, mitkä nousivat myös esiin tutkimuksen kautta.

Lakisääteisesti vanhempien tulee turvata lapsille hyvä hoito ja kasvatus sekä turvata lapsen ikää ja kehitystasoa vastaava valvonta ja huolenpito (Heikkilä & Luumi 2003, 119, 134). Lapsi kokee elämänsä ja olemassaolonsa turvalliseksi selkeiden, tiettyjen ja joskus ahdistaviltakin tuntuvien rajojen avulla (Heikkilä & Luumi 2003, 115–116).

Asetetut rajat ja säännöt palvelevat arjen sujumista. Säännöt viestittävät välittämistä, turvallisuutta. (Hirsijärvi 2004, 153.) Rajojen asettaminen edellyttää vapauden, vapauttamisen tilaa, jossa lapsi kokee olevansa turvassa (Heikkilä & Luumi. 2003, 128). Rajojen ja vapauden ehdot merkitsevät eri asioita, mutta niitä ei voida erottaa toisistaan ilman huonoja seurauksia lapsen kehitykselle. Lapsen kasvulle ja kehitykselle on tärkeää saada molempia, mutta ensin kuitenkin on asetettava rajat. (Heikkilä & Luumi 2003, 119–120.)

6.1.2. Rakkaus

”Vain sinun luonasi rakkaani, pieni, löysin kirkkaan selkeän tieni, iloni yksinkertaisen.” (Aale Tynni)

Rakkaus ja sen moninaisuus lapsuutta suojaavana asiana tuotiin esiin puolessa vastuksista. Vastauksissa nostettiin esiin myös huolenpito, välittäminen, läsnäolo, hellyys, aika, kuuleminen sekä kohtaaminen. Yksittäisistä vastauksista nostettiin esille ilo, empatia, arvostamisen, vanhempien hyvinvointi, huomioon ottaminen, tarpeisiin vastaaminen, leikki, ymmärrys ja läheisyys.

Vastaajien mielestä vanhempien välinen rakkaus ja sen näyttäminen on lapselle tärkeää. Lapsen tulisi saada osakseen kokea hellyyttä ja empatiaa siinä kodissa, jossa hän kasvaa. Vanhempien antama aika ja läsnäolo nähtiin myös tärkeänä lapsuuteen kuuluvana asiana. Lapsen tulee saada kokea läheisyyttä, hoivaa sekä huolenpitoa elämässään. Tunneiden näyttäminen, hymyily ja toisen huomioon ottaminen ovat asioita, joita tulisi vaa-

lia. Lapsen kuuleminen ja tarpeisiin vastaaminen koettiin asiana, joka on lapselle hyväksi.

”Vanhempien keskinäinen rakkaus ja sen näyttäminen lapselle.”

”Huolenpito, tunteiden ymmärtäminen ja kuulluksi tuleminen, rakkaus.”

Vastaajat toivat esiin sen, että vanhemmille tulisi olla mahdollisuus olla kotona lapsen alakouluajan tai rytmittää työnsä koulun loma-aikojen kanssa yhteen ja tätä kautta antaa lapselle turvallisuutta ja yhteistä aikaa. Läsnäolevat vanhemmat voivat antaa lapselle kokemuksen siitä, että lasta kuullaan ja hän tulee kuulluksi. Vastaajien mielestä lapselle riittää tavallinen arki ja yhdessäolo. Näin ollen arkea ei tarvitse täyttää virikkeillä, vaan voi nauttia yhdessäolosta ja tavallisesta arjesta.

”Läsnä olevat kuuntelevat ja kuulevat vanhemmat”

”Vanhempien ja aikuisten aika, läsnäolo”

Välittäminen nähtiin vastuullisena vanhemmuutena, jota tulisi vaalia. Yhdessä vastauksessa mietittiin lapsen perushoidon rakenteiden pysyvyyttä, jatkuvuutta ja ennustettavuutta yhteiskunnassa ja päätöksenteossa. Lapsuutta tukevana asian nähtiin myös vanhempien hyvinvointi, joka koostuisi työn, terveyden, parisuhteen ja talouden avulla. Hyvinvoiva vanhemmuus auttaa lasta kasvamaan ja kehittymään.

”Aikuisten hyvinvointi mielenterveys, talous, tunne-elämä ja terveys”

Heikkilä & Luumi (2003, 134–136) näkevät, että kasvatuksellaan, kiinnostuksellaan ja kiintymyksellään vanhemmat luovat lapselle elämän kivijalan. Vanhempina olisi hyvä tarkastella elämässä asioiden tärkeyttä ja sitä millä paikalla lapset ovat elämämme arvohierarkiassa. Lapset, jotka ovat saaneet riittävästi osakseen läheisyyttä vanhempiin ja muihin perheenjäseniin, ovat tulevaisuuden ”eliittiä”. Vanhemman läsnäolo tukee ja kasvattaa lapsen henkistä, fyysistä ja emotionaalista kasvua ja minäkuvaa. (Heikkilä & Luumi 2003.51.) Lapsi kaipaa aikuista ja läheisyyttä, jossa hän voi kokea tulevansa hyväksytyksi. Lapsen ollessa yksin hän voi kohdata pelkoja tai tuntea itsensä masentuneeksi. (Pulkkinen 2002, 28.)

Lapsen kuuleminen, tarpeisiin vastaaminen, arvostaminen, huomioon ottaminen sekä hellyyden osoittaminen kuuluvat rakkauteen (Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a.). Rakkauden piirteinä nähdään vanhemman ja lapsen välissä spontaanisuus, perusta

myönteiselle kehitykselle, perusta lapsen ja vanhemman välille sekä aito välittäminen. Jokaisella lapsella tulee olla oikeus olla rakastettu. (Puolimatka 2011, 307.) Parhaiten lapsuutta voivat suojella äiti ja isä, jotka antavat lapsen tuntea olevansa rakastettu ja ainutlaatuinen ihminen. Rakkauden, kunnioituksen ja arvostuksen välittäminen on kasvatusta ja lapsuutta suojelevaa. (Heikkilä & Luumi 2003, 154.)

Aito lapsuus muodostuu rakkauden ja välittämisen kokemuksesta. Lapsi tarvitsee kasvaakseen ihmisen tai ihmisiä joiden avulla hän voi kohdata hellyyttä ja hyvyttä. Niitä ihmisiä, jotka rakastavat lasta, pitäen häntä tärkeänä sekä antaen kiintymystä ja ottavat sitä myös vastaan. Vanhempien läsnäolo on tärkeää lapsuuden hyvinvoinnissa. (Heikkilä & Luumi 2003, 133.)

6.1.3. Ihmissuhteet

Yhdeksi lapsuutta suojaavaksi tekijäksi nostettiin pysyvä ja turvallinen ihminen sekä ihmissuhteet. Esiin nostettiin perhe, vanhemmat, turvallinen aikuinen, ystävät, suku, naapurit, isovanhemmat ja yhdistykset.

Vastaajat näkivät hyvänä, että jokaisella lapsella tulisi olla edes yksi turvallinen aikuinen elämässä. Turvalliset ihmiset, esimerkiksi mummu sekä muut läheiset ihmiset, kuuluvat lapsen tasapainoiseen ja hyvään elämään. Vakaat ja pysyvät ihmissuhteet tukevat lapsuutta. Lapsen ympärillä tulisi olla ihmisiä, jotka kulkevat rinnalla välittäen, tukien heidän elämäänsä. Näitä aikuisia voivat olla esimerkiksi isovanhemmat, sukulaiset ja naapurit.

”Läheiset ihmiset, edes yksi”

”Hyvät ihmissuhteet (pysyvyys ja terve kiintymys)”

Yhdistyksen osallisuus ja yhteisvastuullisuus sekä kiintymyssuhde huoltajaan ja vanhempaan tuli esiin vastauksista. Vastaajat näkivät lapsen elämään hyvinä asioina kuuluvan myös ystävät, naapurit, suvun ja harrastukset. Sosiaalinen verkko, harrastustoiminta sekä ystävät nostettiin myös esiin lapsuutta suojaavana tekijänä.

”Turvalliset, vakaat ja pysyvät ihmissuhteet”

”Hyvät harrastukset, hyvä kaveripiiri jne.”

Pulkkinen (2002,134) toteaa, että lapsen hyvä kasvu tapahtuu vuorovaikutuksessa perheenjäsenten sekä sosiaalisen ja fyysisen ympäristön kanssa. Ympäristö vaikuttaa lapseen, mutta toisaalta hän myös itse muovaa sitä. Toimiva verkosto ja sosiaalinen pääoma tukevat lapsen kasvua. Sosiaalista pääomaa ei ole ilman keskinäistä luottamusta. Biologinen suhde ei aina takaa luottamusta perheen sisällä. (Pulkkinen 2002, 129.)

Maria Kaisa Aula kirjoittaa artikkelissaan, että lasten ja nuorten elämästä puuttuu yhä useammin läsnä olevia aikuisia (Aula 2013,30). Lapsen hyvään ja toimivaan verkostoon tulee kuulua ystäviä, muita aikuisia, isovanhempia ja sukua. Varhaislapsuudessa alkanut yhteistyö päivähoiton, koulun, seurakunnan ja harrastusyhteisöjen kanssa luo lapsuuteen turvallisuutta. Lapsi tarvitsee muiden kasvattajien tukea ja läsnäoloa elämässään. (Heikkilä & Luumi 2003, 136.)

Isovanhemmilla voi olla hyvin suuri suojaava vaikutus lapsuudessa, varsinkin riskioissa elävillä lapsilla. Isovanhempi tuo turvaa ja suojaa silloin kun vanhempien omat voimavarat eivät siihen riitä. Isovanhemmilla ei ole kasvatusvastuuta, vaan he toimivat taustalla. Isovanhemmat symboloivat elämän jatkumista, niin kuin lapset isovanhemmilleen, mutta eri näkökulmasta. (Pulkkinen 2002,162–163.)

Yhteisöt voivat olla niitä paikkoja, joissa lapsi tuntee itsensä huomatuksi sekä hänen saavutuksensa tunnustetaan (Pulkkinen 2002,112). Harrastustoiminta tukee kaverisuhteita ja ulkopuolelle jäämistä sekä ehkäisee kiusaamista (Aula 2103, 30).

6.2. Vanhemmuuden tukeminen tänä päivänä

Kysyessämme millaista tukea vanhemmat tarvitsevat tänä päivänä saimme vastauksia 41. Yksi vastaajista oli jättänyt vastaamatta.

Vastauksista esiin nousi kasvatuksen tukeminen, taloudellinen tuki sekä tarvittavan sosiaaliturvan takaaminen perheen hyvinvoinnin kannalta. Keskustelu, neuvonta ja verstausten merkitys nostettiin myös esiin vastauksissa. Yksittäisinä asioina tuotiin esiin:

päivähoito, perhetyöntekijä, vanhempainkoulut, neuvolan ohjeet, vastuun oppiminen, työllistymispolitiikka, yhteisöllisyys, kokemusten vaihto ja tukiryhmät.

Vastauksista nousi esiin neuvonnan ja tuen tarve vanhemmuudessa. Vanhemmuuteen kasvamiseen tarvitaan aikaa, sekä omiin kykyihin luottamista. Vanhempien nähtiin tarvitsevan tukea niin vastuun kantamiseen kuin arjenhallintaan.

”Vahvistusta vanhemman itsetunnolle: osaan, pystyn, kykenen, haluan”

”Uskaltaa olla rauhassa ja levossa.”

Apu ja ohjaus lapsen kasvatukseen sekä arjen pyörytykseen nostettiin esiin. Rahallinen tuki ja sen takaaminen sekä omasta jaksamisesta huolehtiminen nähdään olennaisina asioina vanhemmuuden tukemisen kannalta. Vanhemmuudesta vastuunottaminen ja sen kantaminen nähtiin asia, jota tulisi tukea.

”Apua arjen sietoon ja hallintaa.”

”Oman ajan löytymiseen apua”

Sosiaalisuuden hoitamista voidaan tehdä keskusteluyhteydellä ja kohtaamisella muiden vanhempien kanssa, mikä nähtiin myös hyvänä asiana vanhemmuudelle. Arkisten kokemusten vaihto vertaisryhmässä tai tukiryhmässä nähtiin myös hyvänä asiana. Neuvolan tuki nostettiin myös esiin, vastaaja ei tarkemmin eritellyt mitä se pitää sisällään. Päivähoidon, perhetyöntekijöiden ja kodinhoitajien kuuluminen perheiden elämään tuli myös vastauksista esille.

”Tukea, apua arjen pyörittämiseen, enemmän avoimuuden perhetyöntekijöitä entiset kodinhoitajan palvelut kunniaan.”

”Että joku sanoisi, ettei kaikkea tarvitse tehdä yksin, ettei ole yhtä ainoa tapaa tehdä oikein”

Vastausten perusteella vanhemmuuden tukeminen ja sen onnistuminen tarvitsee ympärille läheisiä ihmisiä joko omista sukulaisista tai muista luotettavista ihmisistä. Vanhemmuus on koetuksella, koska useat vanhemmat yrittävä pärjätä päivästä toiseen oman jaksamisen ääri rajoilla. Tällöin tukiverkoston merkitys nousee, mikä heijastuu vanhemmuuteen ja siinä jaksamiseen positiivisesti. Eräs vastaaja kiteyttää ajatuksen näin:

”henkireikiä hektiseen arkeen, vuorovaikutustaitoja, mahdollisuuksia arkiseen apuun/ilman lastensuojelun pelkoa, ennen totaalista uupumista”

Lapsitutkimuksessa vuodelta 2000 tuotiin esiin perheiden työllistyminen, missä 88 % alaikäisten lasten äideistä ja 94 % isistä kuului työvoimaan. Tämä todellisuus nostaa esiin sen, että työ vie aikaa perheeltä. Parisuhde on yksi osa perhe-elämää, lapset ovat perheen tehtävä. Vanhemmuus ja kasvattaminen vaativat sitoutumista, rohkeutta ja viittimistä. (Kinnunen 2005, 29–31.) Vanhemmuuden hyvinvointi heijastuu perheeseen ja siksi nähdään tärkeänä vanhempien jaksaminen. Vanhemmuus on tärkein annettu elämäntehtävä, se on luottamustehtävä, jota kukaan muu ei voi täyttää. (Kinnunen 2005, 99.) Aikuisten hyvinvointi ei ole irrallaan lapsen hyvinvoinnista. Hyvinvointi syntyy hyvin tavallisista ja turvallisista asioista. (Vornanen 2001, 39.)

Vanhempien jaksaminen on tärkeää, koska kasvatuksen kehto on vanhempien välinen suhde. Kasvatuksen kaikissa vaiheissa lapsi tarvitsee turvallista ja välitöntä vuorovaikutusta. (Kinnunen 2005, 30.) Vanhempien oman jaksamisen tärkeyttä ei pidä unohtaa. Tänä päivänä vanhemmat elävät maailmassa missä työ ja perhe-elämän yhteensovittaminen luo paineita. Vanhemmat tuntevat riittämättömyyttä kaiken keskellä. Turvallisuutta ja luottavaisuutta lapsen elämään tuo vanhemman läsnäolo. (Pulkinen 2002, 129.)

6.3. Kirkon tuki vanhemmuudessa

Kysyttäessä kuinka kirkko voi olla tukemassa lapsuutta ja vanhemmuutta, saimme vastauksia 37. Vastaajista viisi oli jättänyt kyseisen kohdan tyhjäksi. Odotuksemme tähän kysymykseen olivat korkeammalla, koska oletimme, että vastaajista suurin osa edusti kirkon alan työntekijöitä. Odotuksenamme oli, että kysely olisi tuonut enemmän esiin mahdollisia uusia ideoita kirkon kasvatustyöhön. Vastauksista välittyi yleisesti se, että kirkon tämänhetkiseen työhön ollaan tyytyväisiä, mikä on itsessään arvokas ja positiivinen seikka.

Vastauksista nostettiin esiin tukeminen, leiritoiminta, ammatillinen yhteistyö, perhekerhot ja kerhotoiminta yleisesti. Yksittäisinä asioina nähtiin etsivän työn ja diakoniatyön tehostaminen, diakonia- ja kasvatustyön työntekijöihin sekä heidän osaamiseen panostaminen, tukiperhotoiminta, harrastustoiminnan järjestäminen, jumalanpalveluksien kohdentamista lapsille sekä tiedottamisen tärkeys.

Kirkon osallisuus vanhemmuuden ja perheiden tukemisessa leiritoiminnan, ryhmän, keskustelun ja tapaamisten avulla koettiin hyväksi. Vastaajat toivat esiin vanhempien ja lasten osallistumisen kirkon toimintaan ja tapahtumiin. Tätä kautta perheet saivat yhteistä aikaa, vertaistukea, opastusta sekä neuvoja vanhemmuuteen. Vastaajat toivat esiin myös lapsen ja vanhemman lähentymisen merkityksen tämän kaltaisen toiminnan avulla.

”Rohkea puhe ja arkinen osallistuminen tämän päivän lapsiperheiden arjesta ja arkeen”

”Vuorovaikutustaitojen esille tuominen mm. erilaisten kurssien ja ryhmien avulla”

Selkeästi esiin nostettiin se, kuinka kirkon järjestämät kerhot ja leirit ovat hyvää tukea antava asia tämän päivän perheille. Kirkon kasvatustyö tänä päivänä koettiin hyväksi ja toimivaksi kokonaisuudeksi. Perhekerhot ja erilaiset leirit nähtiin toimivina, mutta eräässä vastauksessa kysyttiin voisiko niitä kehittää ja saada lisää? Yhdessä vastauksessa nostettiin esiin ajatus voisiko perhekerho olla myös koululaisten vanhemmille sekä mitä olisi diakoniatyön tuki pitkäaikaisesti sairastavien lasten perheille. Myös iltapäiväkerho sekä kesäkerho toimintaa toivottiin lisää. Tässä kohtaa koettiin tärkeänä pitää huoli siitä, että rippikoulu ei valtaa kesän resursseja varhaisnuorisotyöltä. Jumalanpalvelukset ja perhemessut nähtiin myös hyvänä kirkon tukena perheille.

”Päivä - ja perhekerhot hieno juttu!”

”Ihan vaan jatkamalle samaa rataa.”

Harrastustoiminnan tarjoaminen ja tiedottaminen nostettiin esiin asioina, joista kirkon tulisi pitää kiinni. Tiedottamisen esillä pitämistä esimerkiksi neuvolan kautta nähtiin hyvänä.

”Harrastusmahdollisuuksien tukeminen/tarjoaminen”

”Mielekästä toimintaa kaikenikäisille, lisää tiedottamista”

Kirkon tulisi pyrkiä mukaan yhteistoimintaan eikä lokeroitua omaksi toimijaksi. Kirkon tulisi hakeutua eri toimijoiden kanssa moniammatilliseen työhön. Vastaajat toivat esiin kuinka perhetyön tekeminen yhdessä eri toimijoiden kanssa sekä rinnakkain olisi hyvä asia. Kirkon matalan kynnyksen ajatusta pidettiin esillä muutamassa vastauksessa.

”korostamalla matalaa kynnystä, monipuolistaa toimintaa lähelle perheitä.”

”Tehkää ennakkoluulottomasti rinnakkain eri toimijoiden kanssa työtä, älkää lokeroituko olkaa auki.”

Pulkkinen (2002, 165) tuo esiin, että kirkon tuki lapsuuden ja vanhemmuuden suojele-
sa kuuluu kirkon työn piiriin. Kirkko tarjoaa monipuolista toimintaa seurakuntansa jä-
senille, joka on monesti vielä avointa. Seurakunta voi antaa oman panoksen hyvään lap-
suuteen olemalla läsnä perheiden arjessa. Suomalaisista suurin osa kuuluu vielä tällä
hetkellä evankelisluterilaiseen kirkkoon ja lapset kastetaan seurakunnan jäseneksi.

Seurakunnan toiminta joka suuntautuu lapsiperheisiin, on siinä keskeistä vanhemmuus
ja sen tukemien. Parhaita paikkoja tälle ovat perhekerhot, pikkulapsikotikäynnit, synttä-
rit ja vanhempainillat. Perheyhteyden lujittaminen, perhetietoisuuden lisääminen, van-
hempina oleminen ovat asioita joissa seurakunnan työmuodot antaa osaamistaan. Kirk-
ko näkee, että perhe on tärkeä ihmisenä elämisen ja uskonperinteen välittäjä. (Lindfors
2001, 158–159.)

Perheet tarvitsevat tukea elämän erilaisissa tilanteissa. Perhetyö parhaimmillaan sisältää
arkista ja näkymätöntä huolenpitoa. Seurakunnan perhetyö tarjoaa perheille vuorovaiku-
tustaitojen ja ongelmaratkaisukeinojen lisäämistä. Vanhempia pyritään kaikin mahdolli-
sin keinoin tukemaan vanhemmuudessa. (Jääskeläinen 2002,195.)

Perhetyöhön katsotaan kuuluvaksi erilaiset juhlat, retket sekä leirit, jotka koskettavat
koko perhettä. Seurakunnan työntekijän osoittama perheiden huomioiminen toimintaa
suunnitellessa on tärkeää, koska juuri toiminnan kautta voidaan perheyhteyttä lujittaa ja
rohkaista. (Lindfors 2001, 155.)Seurakuntien perhekerhot ovat suosittuja pikkulapsiper-
heissä. Kerhon kautta vanhemmat saavat tukea kristilliseen kasvatukseen sekä omien
voimavarojen löytämiseen, uskoon ja hengelliseen elämään. (Jääskeläinen 2002, 195.)

Lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula näkee tärkeänä sen, että yhteisöt ja seurakunnat
voisivat olla niitä paikkoja, missä lapsi tai nuori ei kokisi olevansa yksin. Tällä tavoin
tahot voivat vahvistaa lasten ja nuorten osallistumista, vaikuttamista sekä auttaa heitä
tulemaan kuulluksi ja nähdyksi. Yhteiskunnassa tarvitaan paljon yhteistyötä, monialai-
suutta, ja sellaisia palveluja jotka yhdistävät ammattilaisten voimavarat. (Aula 2013,
30.)

6.4. Kansalaisten tuki vanhemmuuden ja lapsuuden suojelussa

Kysyttäessä kuinka kansalainen voi tukea vanhemmuutta ja lapsuutta saimme vastauksia 40. Kahteen lomakkeeseen ei tullut vastausta. Vastaajilla oli tässä kysymyksessä mahdollisuus tuoda esiin omia ajatuksia ja ideoita. Näiden osuus vastauksissa jäi niukaksi. Pohdimme sitä, oliko vastausten antiin vaikutusta sillä, että kysymys oli sijoitettu viimeiseksi sekä myös sitä vaikuttiko vastaajiin tilan ahtaus, kuumuus ja yleinen hälinä.

Vastaajista suurin osa oli sitä mieltä, että yhteisvastuullisuus on keskeinen asia lapsuudessa. Yhteisvastuullisuuteen kuuluu vastaajien mielestä vastuun kantaminen lähimmäisestä sekä asioihin puuttuminen tarpeen vaatiessa. Selkeästi vastauksista oli nähtävissä huoli siitä, kuinka tärkeää olisi huomata naapurin lapsi tai nuori samalla lailla kuin oma.

”Nähdä lapsi, myös naapurin”

”Lähimmäisen rakkaus, toisesta aidosti välittäminen”

”Olemalla välittävä lähimmäinen”.

Vastaajat nostivat esiin ”koko kylä kasvattaa” ajatuksen ja sen merkityksen näkymisen tänä päivänä. Pohdimme vastauksista nousevaa ajatusta koko kylästä kasvattajana ja huolta sen puuttumisesta. Yhteisvastuullisuuden puuttuminen on tänä päivänä hyvin näkyvää ja huolta nostattavaa. Tämä tuli vahvasti esiin myös vastauksissa.

”Afrikkalainen sanonta koko kylä kasvattaa, pitäisi saada läpi suomessakin. Kun lapsi toimii jokainen silminnäkijä voi ohjata ja neuvoa oikeaan”.

”Yhteisöllisyyttä pitäisi löytyä uudelleen, uskallusta puuttua.”

”Aikuisten vanhempien yhteistyöllä ja yhteisellä kasvatustajalla kasvaa terveitä ja yhteiskuntakelpoisia yksilöitä.”

Vastaajat toivat esiin läsnäolon, välittämisen ja vanhempien tukemisen. Vastaajat näkivät tärkeänä sen, että lapsi nähdään, häntä kuullaan lapsi ja lapsuuden aikaista hyvinvointia pidetään etusijalla.

”Olla läsnä, huomioida lapsia ja hymyillä. Auttaa jos on tarvis”

”Huomaa lapsi, kuuntele, välitä, puutu huonoon kohteluun.”

”Lapsi on tärkein”

Törrönen (2001, 82) nostaa esiin, että lasten hyvinvoinnin tulisi olla yhtä lailla kaikkien kansalaisten velvollisuus kuin viranomaisten. Tähän suuntaa tulisi suomalaisten kehittää omaa kansalaisrohkeutta ja kysellä, olla läsnä tuttavien sekä naapurien lasten arjessa. Tämä rohkaisisi lastakin vastaamaan kysymykseen: kuinka sinä voit?

7 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Johtopäätöksiä

”Vaikka kaikkea katuisit, niin et vuosia lastesi kanssa jaksettuja.”(Anja Porio)

Opinnäytetyö lähti liikkeelle, kun saimme tiedon opettajalta mahdollisesta tutkimusaiheesta lapsuuden suojelusta. Kiinnostuksemme heräsi ja lähdimme innokkaasti hankkimaan tietoa aiheesta. Opinnäytetyömme tarkoitus oli tuoda näkyväksi lapsen suojelun näkökulmia ja mahdollisia kehittämisideoita. Opinnäytetyömme tekemisen ajankohta sattui hyvään aikaan, koska mediassa on ollut runsaasti esillä lapsen elämän suojeluun liittyvää keskustelua. Keskustelua siitä, kuinka lapsuutta tulisi suojella ja mitä se arkisessa elämässä tarkoittaa.

Tutkimuksessamme päädyimme laadulliseen tutkimusotteeseen, jonka toteutimme käyttämällä avoimia kysymyksiä kyselylomakkeessa. Tutkimukselle asetimme neljä kysymystä, joiden avulla keräsimme tietoa. Kysely järjestettiin Kuopion Kirkkopäivillä seminaarissa lasten suojelu - sallikaa lasten tulla. Tutkimuksessa halusimme selvittää mitkä tekijät koetaan lapsuutta suojaaviksi asioiksi ja millaista tukea vanhemmat tarvitsevat tänä päivänä. Kuinka kirkko ja jokaisen kansalaisen voi suojella lapsuutta. Näiden kysymysten avulla lähdimme selvittämään kyselyyn osallistujien ideoita ja ajatuksia asiasta. Tietoa ja oppia haimme alan kirjallisuudesta pääsääntöisesti 2000-luvun materiaalista. Onnistuimme saamaan hyvää ja laadukasta kirjallisuutta työmme tueksi. Kysely onnistui hyvin ja saimme työhömmme hyvää ja arvokasta tietoa vastaajilta.

Työn tuloksia tarkastellessa saimme huomata, kuinka merkittävä ja huolta herättävä asia lapsen suojelu on tänä päivänä. Vastauksista välittyi aito huoli lapsen hyvinvoinnista. Kuinka voisimme huomioida paremmin lapset ja heidän tarpeet yhteiskunnassa? Työn tekeminen herätti paljon kysymyksiä ja pohdintaa siitä, mitä lapsille ja perheille tänään kuuluu. Lähimmäisestä välittäminen ja se näkyväksi tekeminen on haaste tänä päivänä jolloin yhteisvastuullisuus on heikkoa.

Lapsi tarvitsee ympärilleen turvallisen kodin ja perheen. Koti, jossa on välittävä ilmapiiri ilman päihteitä ja väkivaltaa. Koti on paikka, joka antaa eväitä tulevaan. Lapsen kasvua ja kehitystä parhaiten tukevat rajoja antavat vanhemmat. Vanhempina voimme antaa lapselle opin oikeasta ja väärästä. Niiden kautta lapsi oppii ymmärtämään oikean ja väärän eron ja toimimaan sen mukaan. Rajat luovat turvaa lapsuuteen ja kertovat aidosta välittämisestä. Jos alati *pitää* ja *täytyy* ja *on pakko*, elämästä katoaa ilo. Lapsi voi ilahtua suuresti, jos hänelle ehdotetaan, että tänään emme menekään minnekään, vaan olemme yhdessä kotona. Kotona on hyvä olla kun siellä voi olla omana itsenään, voi levätä ja rentoutua. Kodin arvojen ei tarvitse olla mitään juhlallisia periaatteita. Pikemminkin ne ohjaavat arkielämän tilanteiden käytännön ratkaisuja. Terveet rajat suojaavat hyvää elämää. Vahva perusta pitää elämän raiteillaan. (Ijäs 2009, 140.)

Lapselle on tärkeää saada kokea rakkautta ja tulla rakastetuksi. Vanhempien välinen rakkaus ja sen näyttäminen on lapselle tärkeää. Läheisyyden kokemista, hoivaa ja huolenpitoa lapsi kaipaa. Pieniä sanoja, hellyyttä, tulla kuulluksi ovat asioita joita tulee vaalia. Jokainen ihminen kaipaa tulla rakastetuksi, rakkauden ja huolenpidon ympäröivässä kodissa voi kokea turvaa. Pienet sanat, mitä sinulle kuuluu ovat niitä joita lapsi odottaa kuulevansa vanhemmiltaan. Välittämisen ilmapiiri kantaa lasta elämässä ja siirtyy mukaan elämän eri vaiheisiin. Lapselle riittää tavallinen ja rauhallinen arki, jota voi yhdessä viettää.

Lapsuuden suojeleminen on tärkeä ja kaipaa selvästi huomioita jokaiselta kansalaiselta, mutta myös erityisesti vanhemmilta. Vanhempien ensiarvoinen tehtävä on suojella ja turvata lapselle sellainen elämä, missä on hyvä kasvaa ja kehittyä. Aikuisten maailma on usein liian lähellä lasten elämää, mikä tuo vaaroja ja turvattomuutta lapsuuteen. Kuinka vanhempina voisimme olla aktiivisempia suojellaksemme lapsia? Voiko lapsuus olla hyvää ilman jatkuvaa virikkeellistä elämää vai kelpaako vain tavallinen arki lapselle? Tavallinen arki vailla kiireettömyyttä sekä läsnäolevat vanhemmat ovat parasta, mitä voi lapselleen tarjota. Vaalimalla tavallisia arkisia asioita ja tekemistä voimme tukea lapsen tervettä kasvua.

Lapsen elämään tulee kuulua eri ihmisiä ja vähintään yksi turvallinen aikuinen. Hyvään ja tasapainoiseen elämään kuuluvat ihmiset, jotka muodostavat tukiverkoston olemalla läsnä lapsen elämän iloissa ja suruissa. Ihmissuhdeverkostot luovat lapselle välittämisen

ilmapiirin. Lapsuuden suojeluun tarvitaan aitoa lähimmäisestä välittämistä ja läsnäoloa. Pienin teoin voimme arjen keskellä pysähtyä kuuntelemaan ja kuulemaan lapsen ääntä. Pysähtyminen, lapsensa kuuleminen, itsensä huoltaminen, tietoinen läsnäolo ja ymmärrys siitä, ettei aivan yksin tarvitse selviytyä, voi herättää oivalluksen ja uskon siitä ettei lapsellani voisi itseäni parempaa vanhempaa ollakaan. Kodin merkitystä ja siellä eläviä arvoja ei voi koskaan liiaksi korostaa. Koti sitoo yhteen perheen arkea ja hyvinvointia. Se konkretisoi ihmisen ja yhteiskunnan vuorovaikutusta ja hyvinvoinnin osa-alueita. Lapsiperheiden hyvinvointi ja lapsuudenkodin olot ovat merkityksellisiä tasa-arvon toteutumiselle sekä lasten ja nuorten tulevaisuudelle. (Törrönen 2012, 9.)

Vanhemmuuden tukemista arjessa selviytymiseen tarvitaan. Nouseeko tukemisen tarve ammattilaisten näkökulmasta käsin vai tuleeko tarve vanhempien puolelta? Vanhempien elämä pyörii työn, kodin, perheen ja parisuhteen ympärillä. Tilanne aiheuttaa väsymistä, ärtyneisyyttä ja riittämättömyyttä. Vanhemmat kamppailevat arjessa jaksamisensa ääri-rajilla ja lisäksi elämää saattaa varjostaa taloudellinen huoli. Tuleeko siinä tilanteessa hakeneeksi omatoimisesti apua vai tuleeko huoli läheiseltä? Läheisten ja yhteiskunnan tuki on tärkeää. Vanhemmuuteen tukemiseen nähdään liittyvän tukiverkosto, joka kannattelee arkea ja sen sujuvuutta.

Lapsi on vain kerran pieni. Yhtään elettyä päivää, yhtään sanottua sanaa ei saa takaisin. Arki kaikkine kiireineen voi viedä voimat, ja moni tärkeä asia jää arjen rutiinien alle. Vasta, kun joutuu tai onnistuu hengähtämään ja pysäyttämään kiireisen oravanpyörän, ymmärtää, miten tärkeitä ovat elämän pienet onnenhetket. Niistä tulee vuosien varrella muistoja, lämpimiä läikähdyksiä sydämeen ja sieluun. Tiukan paikan tullen yksi pieni hetki tai muisto voi olla suurin voima, käänteen tekevä asia elämässä. Tietoinen vanhemmuus ei ole helppoa. Tietoinen vanhemmuus tarkoittaa itsemme sisäistä tuntemista sekä työskentelyä rajalla, jossa sisäinen elämämme kohtaa lapsen elämän. Erityisen vaikeaa se on tässä ajassa, jossa ulkoiset vaikutteet tunkeutuvat yhä enemmän koteihin ja lasten elämään. (Kaasinen 2011, 14; Kabat–Zinn 2011, 20.)

Lasten vanhempana voi valita kuinka elämänsä viettää, kuinka lastensa kanssa seurustelee ja millä tavoin kommunikoi heidän kanssaan. Vaihtoehtoja on moninverran enemmän kuin usein tiedämme. Elämä lasten vanhempana on mitä suurimmalla todennäköisyydellä opettavaisin ja kehittävin matka, jolle voi ikinä päästä. Vanhemmuus on

elämän mittaista työtä, mutta myös seikkailua. Jotta sen matkan jaksaa taivaltaa, on jokaisen äidin ja isän pidettävä huolta itsestäänkin. Jo se osaltaan on yksi suuri lahja, jonka voimme lapsillemme antaa. (Andersen & Stawreberg 2010, 164.)

2000-luvun edetessä on yhä todennäköisempää, että perheen merkitys korostuu edelleen yhteiskunnallisten ja kulttuuristen muutosten sekä paineiden alla. Nämä asettavat yksilöille sen verran suuria selviytymisen vaateita, ettei niihin ole mahdollista vastata kuin lähiyhteisön, perheen, tuella. Perheiden tukeminen tässä ajassa korostuu ensiarvoisen tärkeäksi. Perhetyön tärkeys perheiden tukemisessa kasvaa perheen merkityksen edelleen kasvaessa. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2007, 14.)

Kirkon rooli vanhemmuuden ja lapsuuden tukemissa on jo nyt yksi merkittävä taho muiden toimijoiden joukossa. Seurakuntien tarjoamat päivä- ja perhekerhot ovat löytäneet paikkansa monen perheen arjessa. Vuorovaikutus kerhoissa vanhempien välillä on merkittävä asia vanhemmuuden tukemisessa. Seurakuntatyön osuus perheiden arjessa on hyvää ja ansioitunutta työtä. Kirkon rooli lapsuuden ja vanhemmuuden tukemisessa on sellainen, mitä tulee pitää esillä. Tutkimuksemme kautta heräsi mielenkiinto siitä olisiko mahdollista kehittää seurakunnan vetämänä vanhempainkoulu- tai ryhmätoimintaa. Voisiko toiminta olla matalan kynnyksen toimintaa? Vanhempainkoulu tai ryhmätoiminta, joka olisi suunnattu vanhemmiksi tuleville tai jo oleville vanhemmille. Ryhmän avulla voi saada apua arjen paineisiin, lasten kasvatukseen, vanhemmuuteen ja parisuhteeseen. Työn kautta voisi saada työkaluja tulevaisuuden perhetyöhön.

Tulevina sosiaalialan- ja diakoniatyöntekijöinä näemme tärkeänä kirkon roolin perheiden arjessa. Kirkko voi tulevaisuudessa olla tarjoamallaan toiminnallaan juuri se, joka pysyy perheen lähellä. Harrastustoiminta ja eri tapahtumat ovat asioita, jotka yhdistävät perheitä ja tuovat tarvittavaa tukea perheiden elämään. Lasten harrastaminen seurakunnan kerhoissa on hyvää lapsen kasvua ja kehitystä tukevaa toimintaa. Näemmekin tärkeänä herättää työmme kautta pohdintaa siitä, että kasvatustyö olisi kirkolle työ jota ei aina ensimmäiseksi koskisi vähennykset. Kirkko voi olla entistä vahvemmin perheen rinnalla tarjoamalla toimintaa monipuolisesti. Yhteiskunnan muuttuessa tulisi vielä enemmän korostaa sitä, että kirkko on ja pysyy vaikka muu ympärillä muuttuu.

”Koko kylä kasvattaa” periaate on kokenut mullistuksen. Aikuisilla on usein pelko puuttua toisten lasten tekemisiin, vaikka huoli olisi nähtävissä. Aikuisina meidän tulisi

nähdä myös se naapurin lapsi ja näin osoittaa välittämistä sekä lähimmäisenrakkautta. Aikuisena tehtävämme on olla malli lapsillemme, mutta myös rohkeasti puuttua tilanteisiin, jossa lapsi tarvitsee aikuisen ohjausta. Antamalla mallin välittämisestä voimme merkittävästi tukea lasta. Kysymmekin nyt sitä, kuinka ajatus ”koko kylä kasvattajana” saataisiin näkyväksi osaksi kansalaisvastuuta?

Vastauksista nousi esiin vapaaehtoistyön lisääminen ja siihen tarvittavien henkilöiden etsiminen, jotta vapaaehtoistyötä voitaisiin tehdä näkyvämmiin. Lisää rohkeutta ja innokkuutta lähteä mukaan toimimaan vapaaehtoiseksi, tarvitaan myös kirkon toimintaan. Vastajat ehdottivat osallistumista keräyksiin, jolla kerätään varoja lapsille suunnattuun ohjelmaan. Myös tukiperhetoiminnan, tukihenkilöinä toimimisen sekä sijaisperhetoimintaan lisääminen ja sitä kautta toimintaan mukaan kutsuminen, nousivat esille. Voisiko vastaus löytyä yhteisen ponnistelun kautta, jonka avulla järjestetään mielekästä toimintaa lapsille? Yhteistä työtä voi tehdä toimimalla vapaaehtoisena eri yhdistysten toiminnassa. Yhdistysten ja seurakunnan tarjoamalla toiminnalla saadaan aikaan sellaista toimintaa lapsille, joka parhaimmillaan tuo tukea lapsen kehitykseen ja kasvuun. Yhteiseen huoleen vastaamalla voimme saada aikaan paljon hyvää lapsen parhaaksi. Eräs vastaaja kiteyttää asian näin:

Aikuisten ja vanhempien yhteistyöllä ja yhteisellä kasvatustajalla kasvaa terveitä yhteiskuntakelpoisia yksilöitä.

Yhteisen elämämme suurimpia arvoja tulisi olla lasten ja nuorten hyvinvointi. Ongelmatilanteissa on tärkeää lähteä etsimään ratkaisuja. Monesti annamme liian herkästi periksi. Kukaan ei ole täydellinen. Ennen korostettiin vapaata kasvatusta, mikä johti väärin tulkintoihin. Nykyisin kielletään terveet syyllisyyden tunteet ja vastuun kokeminen. Kuitenkin terve syyllisyys on ihmisen aatelismerkki, joka kertoo kyvystä kantaa vastuuta. Myös liian kovat vaatimukset voivat aiheuttaa syyllisyyttä. Tavoitteita on tällöin hyvä tarkastella uudelleen. Vanhemmuudesta tehdään usein raskas projekti ja siinä samalla lastenkin ylle asetetaan painetta. (Ijäs 2009, 139–140.)

7.2 Ammatillinen kasvu

Tassut taivasta kohti näin hiljaa rukoilen. Miten hellästi Isä johti, siitä kiitän ja iloitsen. Tänäinkin Isälle sanon, mitä ikinä tarvitsen. Kun Häneltä pyydän ja anon, Hän täyttää lupauksen. Ei hylkää eikä jätä, hän yksinään lapsiaan. Nyt ihmettelen tätä ja Hänen armoaan. (Ekola & Macnaughton 2009, 46.)

Työn kautta opimme arvostamaan lapsuutta vielä enemmän ja näkemään sen asiana jota todella tulee vaalia. Lapsuus ja sen suojeleminen kuuluvat kaikille ja johon meidän jokaisen tulee osallistua omalla panoksella. Työ oli mielekäs projekti, joskin rankka aikataulullisesti. Muistuttelimme työn eri vaiheissa oman jaksamisen tärkeydestä ja armollisuudesta itseään kohtaan. Ammatillista kasvua koimme myös omasta ja toisen jaksamisesta huolehtimisen tärkeydessä.

Kasvokkain tehty ajatusten vaihto oli haastavaa välimatkan vuoksi. Onneksi hyvät verkkoyhteydet pelasivat, joiden käyttö työssä olikin korvaamaton. Ahkeruutemme palautettiin työllä, jonka koemme olevan juuri sellainen kuin odotimme. Työn loppuvaiheessa otimme yhteyttä Kotimaa lehden päätoimittajaan ja pyysimme palstatilaa, jonka hän lupasi meille. Halusimme lehtijutun kautta tuoda tutkimuksesta nousseita ajatuksia esiin. Kotimaa lehti tavoittaa suurelta osin kirkon työntekijöitä, luottamushenkilöitä ja maallikoita. Leppävirran paikallislehti Soisalon seutu innostui tutkimuksemme aiheesta ja pyysi saada tehdä jutun. Lehden painos käsittelee lapsiteemaa lasten oikeuksien päivän viikolla.

Olemme tyytyväisiä tähän kokemukseen ja tietoon, jota tämä tutkimus meille antoi. Kyselyn tekeminen Kirkkopäivillä oli antoisa ja mieliinpainuva kokemus. Uskomme, että tulevina sosiaalialan työntekijöinä opinnäytetyöstä saatu tieto on meille arvokas työväline. Laadullinen tutkimusote oli tähän työhön paras mahdollinen tapa ja sen käyttö osoittautui kannattavaksi valinnaksi.

Ajattelemmekin, että voimme olla työn ansiosta hyvän lapsuuden lähettiläitä kertomalla ja pitämällä esillä lapsen hyvän elämän asioita. Uskomme, että olemme saaneet aikaan työn, josta on hyötyä tulevaisuudessa niin meille kuin muillekin kasvatustyöntekijöille.

Halusimme aikaan työn mistä huokuu meidän persoonallisuus ja se lämpö, joka oli työssä läsnä koko projektin ajan.

SYLISSÄ JA SYDÄMESSÄ

*Pieni ihme elämäni, sylihini suotu.
Suurin aarre ainiaaksi, lapsekseni luotu.*

*Sylissä ja sydämessä, kallentani kannan.
Kaiken hyvän maailmassa, aarteelleni annan.*

*Äidin sydän tietää, tuntee, milloin painaa taakka.
Syvimmällä sydämessä, sielussansa saakka.*

*Sylissäin ja sydämessäin tuudittelen lasta.
Nuku oma nuppuseni, herää aamuun vasta.*

*Yhtä matkaa elontiellä, kanssas hetken kuljen.
Sieluhuni, sydämeeni muistot kaikki suljen.*

*Sylihin ja sydämeeni, suurin onni suotiin.
Aarre oma ainiaaksi, omakseni luotiin.*

*Sylissä, sydämen alla turvaisaa on aina.
Siell on lapsen hyvä olla, ei murheet, huolet paina.*

*Läpi elon onnekkaimman, vierelläsi kuljen.
Jälkeen päivän pilvisenkin, sylihini suljen.*

(Kaasinen 2011, 19.)

LÄHTEET

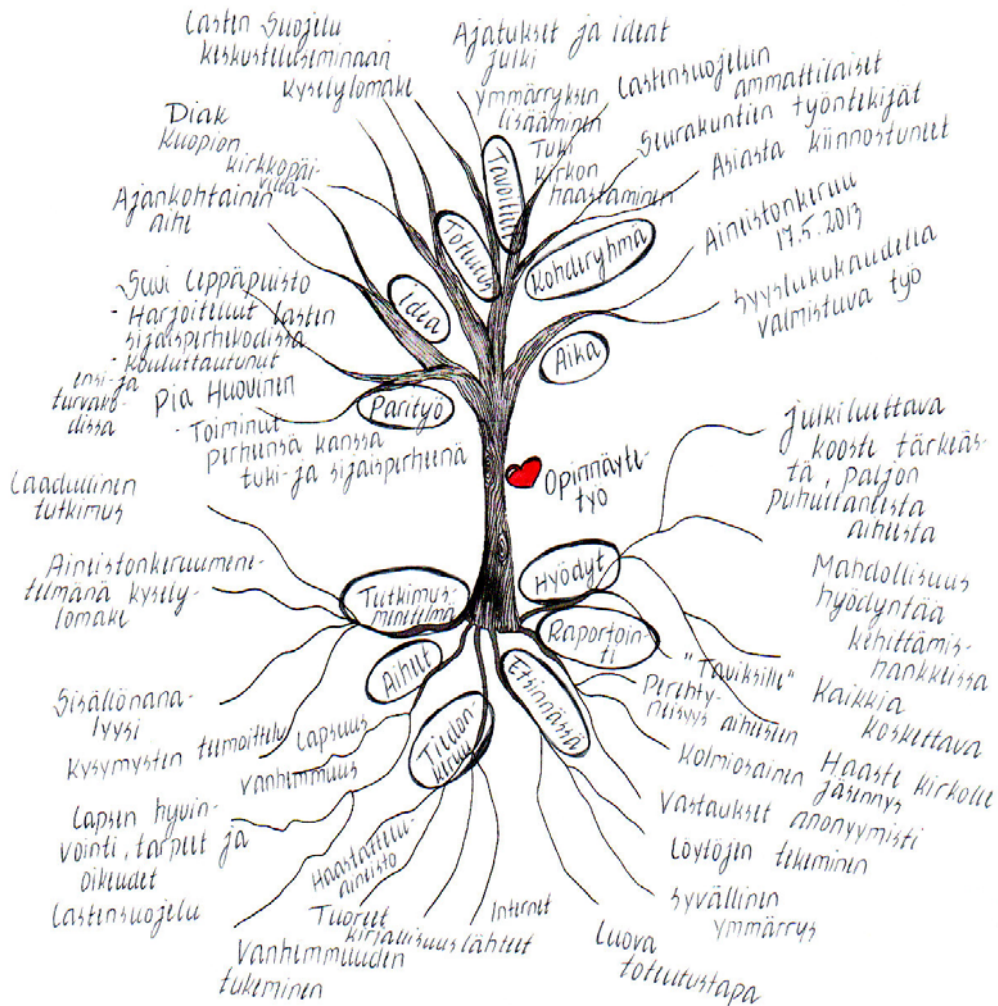
- Altio Iris & Puusa Anu 2011. Laadullisen tutkimuksen luotettavuus. Teoksessa Puusa Anu & Juuti Pauli (toim.). Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Vantaa. Johtamistaidon Opisto.
- Andersen, Heidi & Stawreberg, Anna-Maria 2010. Tietoisien läsnäolon opas vanhemmille. Helsinki: Basam Books Oy.
- Aula, Maria Kaisa 2013. Lasten hyvän elämän puolesta. Diakoniatyöntekijöiden liiton lehti Dino. 4. vuosikerta 1/2013, 30–32.
- Backman, Iina 2009. Varamummot lasten ja perheiden tukena. Laurea ammattikorkeakoulu. Hyvinkää. Opinnäytetyö. Saatavilla: https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/3344/Backman_Iina.pdf?sequence=1 Viitattu 2.10.2013.
- Ekola Hanna & Macnaughton 2009. Tassut taivasta kohti. Pienen ystävän rukouksia. Helsinki. Kustannus Oy Arkki.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 7., painos. Tampere: Vastapaino.
- Hakola Marika & Koivunen Tommi 2013. Polku 316. Uusi Jumalaa rakastava sukupolvi. Hämeenlinna. Päivä Osakeyhtiö.
- Heikkilä, Marianne & Luumi, Pertti 2003. Rakasta lasta – Suojele lapsuutta. Helsinki: LK-kirjat.
- Hellsten, Tommy 2009. Virtahepo olohuoneessa. Helsinki: Kirjapaja.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Ijäs, Kirsti 2009. Arvot asuvat kotona. Ajatuksia perhearvoista. Helsinki: Kirjapaja.
- Joutsenniemi, Kaisla & Mustonen, Veera 2013. Ruuhkataidot. Iloa vanhemmuuteen. Helsinki: Duodecim.
- Järvinen, Ritva; Lankinen, Aila; Taajamo, Terhi; Veistilä, Minna & Virolainen, Arja 2007. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita.
- Jääskeläinen, Ilkka 2002. Diakoniatöiminnan muodot. Teoksessa Riitta Helosvuori, Esko Koskenvesa, Pauli Niemelä ja Juhani Veikkola. Diakonian käsikirja. Jyväskylä: Helsinki: Kirjapaja.
- Kaasinen, Sari 2011. Sylissä ja sydämessä. Äidin kirja. Helsinki: Kirjapaja.

- Kabat-Zinn, Myla & Kabat-Zinn, Jon 2011. Jokapäiväiset ilonaiheet. Vanhemmuus ja tietoinen läsnäolo. Helsinki: Basam Books Oy.
- Kananen, Jorma 2008. Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja julkaisuja 93. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Kaskela, Marja & Väliavaara, Christine 2010. Ihan iholla. Opas sijaisvanhempien kasvuryhmien ohjaajille. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Kinnunen Saara 2011. Lapsen usko. Miten tukea lapsen hengellistä kasvua. Helsinki. Uusi tie.
- Kinnunen, Saara 2003. Anna minun olla lapsi. 5. taskukirjapainos. Helsinki: Kirjapaja.
- Kirkonvarhaiskasvatuksen kehittämissasiakirja 2008. Lapsi on osallinen. Toinen painos Oriveden Kirjapaino. 2008
- Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Opas diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 1.6.2013
- Kotien rukous kirja 2008. Helsinki: Lasten keskus.
- Laajarinne, Jukka 2011. Leikkiminen kielletty. Kontrolliyhteiskunnan lapset. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Laine, Anna 2010. Jääkö kristillinen kasvatus seurakunnan lapsityön varaan. Kristillinen kasvatus Kymin seurakunnassa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Piek-sämäki. Opinnäytetyö.
- Lee, Nicky & Lee, Sila 2011. Isän ja äidin käsikirja. Porvoo: Bookwell Oy.
- Lindfors, Helena 2001. Perhetyö. Teoksessa Nollasta neljään toista. Käsikirja seurakuntien lapsi- ja varhaisnuorisotyöhön. Helsinki: LK.kirjat.
- Luumi, Pertti 2003. Lapsi tarvitsee kasvurauhaa. Teoksessa Marianne Heikkilä ja Pertti Luumi. Rakasta lasta - Suojele Lapsuutta. Helsinki: LK-kirjat.
- Lämsä, Tiina 2009. Monta ikkunaa lapsen maailmaan: lapsitietämys aikuisten havaintoina ja lapsen kertomuksina. Teoksessa Anna Rönkä, Kaisa Malinen ja Tiina Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Maarit Silvén, (toim.) Varhaiset ihmissuhteet. Polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Helsinki: Minerva.

- Mannerheimin Lastensuojeluliitto i.a. Vanhempainnetti. Eri kasvatustapoja. Saatavilla: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ja_kasvatus/kasvatuksen_tapoja/kasvatustavat/ Viitattu 20.9.2013.
- Myllyviita, Katja 2012. Peace! Selviytymisopas nuorten vanhemmille. Helsinki: Duodecim.
- Puolimatka, Tapio 2011. Kasvatus, arvot ja tunteet. 2. painos. Helsinki: Suunta-kirjat.
- Puusa Anu 2011. Laadullisen aineiston analysointi. Teoksessa Anu Puusa & Pauli Juuti (toim.). Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Vantaa. Johtamistaidon Opisto.
- Rönkä, Anna; Laitinen, Katja & Malinen, Kaisa 2009. Miltä arki tuntuu? Teoksessa Anna Rönkä, Kaisa Malinen, ja Tiina Lämsä (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Savolainen, Miina 2012. Maailman ihanin tyttö. Teoksessa Katja Myllyviita. Peace! Selviytymisopas nuorten vanhemmille. Helsinki: Duodecim.
- Schön, Regine 2010. Läheisen fyysisen hoivan merkitys vauvan hoidossa. Teoksessa
- Sihvola, Seija 2002. Voimaa vanhemmuuteen. Helsinki: Ajatus.
- Sihvola, Seija 2006. Hoivan voima. Teoksessa Elina Hermanson ja Riitta Martsola (toim.) Aikuinen vanhemmuus. Katoavan kasvatuksen jäljillä. Helsinki: Ajatus.
- Silvén, Maarit 2010. Varhaiset ihmissuhteet. Polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Helsinki: Minerva.
- Sinkkonen, Jari 2001. Lapsen puolesta. Helsinki: WSOY.
- Sinkkonen, Jari 2002. Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY.
- Sinkkonen, Jari 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki: WSOY.
- Suomen Evankelisluterilaisen kirkon kehittämissasiakirja 2012. Tytöt ja pojat seurakunnassa. Helsinki. Kirkkohallitus. Saatavilla: <http://www.pojatjatytot.fi/wp-content/uploads/2012/09/Tyt%C3%B6t-ja- pojat-seurakuntalaisina.pdf>. Viitattu 9.11. 2013
- Syrjäläinen, Eija, Eronen, Ari & Värri, Veli-Matti 2007. Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy- Juvenes Print.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisältöanalyysi. Helsinki: Tammi.

- Törrönen, Maritta (toim.) 2001. Lapsuuden hyvinvointi. Yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Vantaa: Pelastakaa lapset.
- Törrönen, Maritta 2012. Onni on joka päivä. Lapsiperheen arki ja hyvinvointi. Vantaa: Pelastakaa lapset.
- Unicef 2013. Yleissopimus lasten oikeuksista. Saatavilla:
http://www.unicefkauppa.fi/lapsen_oikeuksien_sopimus. Viitattu 25.10.2013
- Valkonen, Leena 2006. Millainen on hyvä äiti tai isä. Viides – ja kuudesluokkalaisten lasten vanhemmuuskäsitykset. Jyväskylän Yliopisto. Saatavilla:
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13293/9513925692.pdf>: Viitattu 2.10.2013. Väitöskirja.
- Vilkkä, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.
- Vornanen, Riitta 2001. Lapsen hyvinvointi. Teoksessa. Marita Törrönen (toim.) Lapsuuden hyvinvointi. Yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Helsinki: Pelastakaa lapset.

Liite 1. Mind map Tiedonhankinta

Liite 2. Kyselylomake

IDEOITA JA AJATUKSIA LAPSUUDEN SUOJELEMISEKSI

Kyselylomake on osa Diakonia ammattikorkeakoulu opiskelijoiden Pia Huovisen ja Suvi Leppäpuiston opinnäytetyötä. Kyselyn tavoitteena on saada ideat ja ajatukset näkyväksi lapsuuden suojelusta. Työn tuloksia voidaan käyttää mahdollisiin kehittämishankkeisiin. Vastatkaa kyselyyn kirjoittamalla niille varatuille riveille ja palauttakaa se ohjelman jälkeen ovilla oleviin laatikoihin. Voit tarvittaessa jatkaa paperin kääntöpuolelle.

1. Mitkä tekijät mielestäsi suojaavat lapsuutta?

2. Millaista tukea vanhemmat erityisesti tarvitsisivat tänä päivänä vanhemmuuteen?

3. Millä tavoin kirkko voisi mielestäsi olla näkyvämmän tai uudella tavalla tukena lapsuuden suojelussa ja vanhemmuudessa?

4. Millä tavoin jokainen kansalainen voisi olla tukemassa lapsuutta, tai mitä muuta haluat sanoa?

KIITOS ARVOKKAISTA IDEOISTANNE JA AJATUKSISTANNE!

Liite 3. Teemoittelurunko Lapsuutta suojaavat tekijät

TEEMA	ALALUOKKA	YLÄLUOKKA	
<ul style="list-style-type: none"> • turvalliset ihmissuhteet • luotettavat aikuiset • vanhemmat • perhe ja koti • sosiaaliset verkostot • suku • koulu • naapurit • ystävät • harrastukset • yhdistykset 	Lapsen psyykkistä kehitystä tukevat tekijät	IHMISSUHDE-VERKOSTOT	
<ul style="list-style-type: none"> • läsnäolo • läheisyys • välittäminen • leikki • aika • rakkaus • ymmärrys • huolenpito • ilo • empatia • kohtaaminen • hellyys • vanhempien keskinäinen rakkaus • kuuntelu ja kuuleminen 	Lapsen henkistä kasvua tukevat tekijät	RAKKAUS	LAPSUUTTA SUOJAAVAT TEKIJÄT
<ul style="list-style-type: none"> • uni • ruoka • rauhallinen arki • aika • rajat • aikuisten hyvinvointi • suojaikäraja, suojelu • tasapainoinen perhe • säännöllisyys, rutiinit • perheen yhteinen aika • elinolot, ympäristö • arkirutiinit • riittävä vapaus • mahdollisuus toteuttaa itseään 	Lapsen fyysistä kasvua tukevat tekijät	RAJAT	